

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Pošne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Borba za boljše delovne pogoje

Ena izmed važnih nalog strokovnega pokreta je, da pribori delavstvu sodobnim socialnim in gospodarskim razmeram odgovarjajoče delovne pogoje, pred vsem v pogledu odškodnine za delo.

Odredba o minimalnih mezdah predpisuje da za nekvalificirane delavce ne sme biti mezd nižja od 2.50 do 3 din na uro. Za kvalificirane delavce na splošno mezde niso uradno predpisane, izjeme veljajo le za nekatere kategorije, kjer so za delavce s posebnimi odredbami določene mezde. Dalje urejajo za posamezna podjetja mezde kolektivne pogodbe, ki so se sklenile s sodelovanjem oblasti. Navzlic raznim uradnim predpisom mezd, je pa vendarle v poglavitem še vedno prepuščeno podjetnikom, da po svoji svobodni odločitvi izplačujejo mezde. Delavstvo vpliva na odločitev podjetnikov le tam, kjer je strokovno organizirano in z mezdami gibanji izsili, da dobi višje mezde, kot bi jih bil pa sicer pripravljen podjetnik plačati.

Prizadevanja delavstva okrog mezd se danes ne gibljejo v pravcu, da doseže delavstvo preko nekega minimalnega življenjskega standarda še boljše dohodke za potrebščine, ki dvigajo ne samo gospodarsko, ampak tudi socialno in kulturno raven delavstva. Večina mezdnih gibanj se vrši le zato, da bi delavstvo doseglo najnujnejše, kar potrebuje za preživetje. Večina mezdnih gibanj se začne šele po spoznanju, da delavcu zaslužek ne zadošča niti za golo življenje, pod katerim razumemo najskromnejšo prehrano, obleko, obutev, stanovanje, kurjavo in razsvetljavo.

V srečnem položaju bi bilo delavstvo, če bi se imelo boriti le za višje plače, to je tiste od katerih ostane še nekaj za zboljšanje preproste standarda življenja, za kulturne potrebe in za prihranke, ki bi jih imelo delavstvo na razpolago takrat, ko bi bilo brez zaposlitve. Če bi se samo v tem pravcu vršila mezdna gibanja, bi lahko rekli, da se nahaja delavstvo glede svojih mezd v zdravih razmerah, kjer lahko vsako zboljšanje prejemkov vodi le na pot k vedno boljšemu in udobnejšemu življenju. Vsega tega pa ni. Delavstvo se mora boriti le za mezde, ki mu naj ohranijo najskromnejšo existenco in ki ga naj obvarujejo pred nesrečo, da bi bil dobesedno lačen, raztrgan in brez stanovanja.

V nepoučeni javnosti slišimo pogosto pripombe, ali je mogoče in dopustno, da delavstvo v današnjih resnih časih stavka in s tem ruši socialni in gospodarski mir, ki nam je tako potreben. Če bi delavstvo stavkalo zato, da si zagotovi udobja, ki presegajo najnujnejšo preskrbo, bi bil ugovor, ki ga slišimo v javnosti nekako upravičljiv. Tako bi pa bilo umestnejše, da se ista javnost vpraša, ali je mogoče, da se dopušča vznemirjati socialni in gospodarski mir zato, ker delodajalci nočejo uvideti, da mora poleg njih živeti tudi delavec in da mora zaslužiti vsaj toliko, da ne bo trpel pomanjkanja, kakršno še ni zadelo noben stan v toliki meri, kot delavstvo.

Delavstvo dnevno opaža, da se cene industrijskim izdelkom stalno večajo. Cene ne

surovine, ali višje javne dajatve, ampak še naraščajo samo za toliko, kolikor so dražje za nekoliko več. Prav ta povisek cen za nekoliko več, je tisti višji dobiček, katerega hočejo delodajalci sami spraviti v svoj žep, mesto da bi ga delili z delavstvom. Delavstvo ne more razumeti, da nekateri lahko živijo brez omejitev od dobrot visoke konjunkturre, dočim se življenjski pogoji delavstva iz dneva v dan slabšajo. Neenakost gospodarskega in socialnega položaja, ki se danes tako ostro odraža med posedujočimi in neposedujočimi stanovi, opravičeno vzbuja največje nezadovoljstvo. V državnem in narodnem interesu pa gotovo ni, da se prepada med stanovi večja.

Občutljive razmere, v katerih živimo, zahtevajo, da se pri mezdah pogajanjih nastopa skrajno premišljeno in da se izogne vsemu, kar bi duhove še bolj razburilo.

Navadno gredo delodajalci na pogajanja že z namenom, da bodo napram delavskim zahtevam skrajno nepopustljivi in da bodo šele takrat, ko bo vse utrujeno od sej in anket, sestankov in shodov, ko bodo duhovi razburjeni do skrajnosti, pristali na skromen povisek. V rednih razmerah tako taktiziranje mogoče ni nikomur v škodo. Vsaj se medsebojna borba lahko razvije kar najbolj svobodno. Danes je položaj bistveno drugi. Z nepremišljenimi in neodgovornimi postopki se ne sme še bolj prilivati olja k ognju. Vsi, ki se udeležujejo mezdnih gibanj, morajo nastopati le z argumenti, katere neprizadeti forum lahko smatra za neizpodbitne. Ne sme se pa iznašati trditve, ki ničesar ne dokazujejo, kvečjemu to, da je na primer na delodajalski strani neomejena želja po čimvečjem profitu in to seveda na račun delavskih mezd. Iz državnih in narodnih razlogov ni vseeno, kako se vodi pogajanja z delavstvom in v kakšnem razpoloženju so bila zaključena.

Mislimo, da je zelo važno, da odide delavstvo s pogajanj prepričano, da je nasprotna stran imela najboljšo voljo ustreči delavskim zahtevam in da so se pogajanja vršila v duhu spravljivosti in uvidevanosti težavnih prilik, v katerih živimo. V moralnem pogledu so povzročila pogajanja največje zlo, če so se končala pod vtisom, da se je hotelo nekoga prevariti, da je nekje navzlic sporazumu ostal nepomirljivi nasprotnik, ki samo čaka na priložnost, da bo uveljavil vse svoje zahteve na škodo drugega. Mezdna pogajanja se morajo končati z zadovoljstvom, ki ne sme biti skaljeno z dogodki, ki so podrli vse mostove za harmonično sodelovanje vseh stanov. Mezdna gibanja, ki so se brez potrebe pognala na ostrino, so ustvarila tla za skrito defetistično propagando, katere je tudi pri nas dovolj. Prav tega se pa moramo varovati. Boriti se moramo proti mišljenju, da pri nas ni dejanske volje, da se ustvari zadovoljstvo vseh, ki so člani naroda in naj pripadajo temu ali onemu stanu. Če ne bomo okrepili zavesti o enakopravnosti vseh stanov, potem je brezupno govoriti o narodni celoti, ki nam je prav v teh časih tako potrebna.

Vojni vpoklicanci in podpore

Po uredbi o podpiranju družin vojnih obveznikov, ki so vpoklicani na vojaške vaje, pripada predvidena podpora za žene in otroke od dneva vložene prošnje, za nazaj pa se more izplačati od dneva vpoklica le v izrednih primerih »hude stiske«. Vse opravičenice zato opozarjamo, da naj ne odlašajo z vložitvijo prošnje, ampak naj jih vložijo takoj tisti dan, ko je vojni odpoklicanec nastopil vojaško službo. Prošnje vlagajte na pristojno občino.

Zboljšanje rudarskega zavarovanja

Delavska zbornica je v pogledu starostnega zavarovanja rudarskega in plavžarskega delavstva zavzela to-le stališče:

Izposluje se naj na pristojnih mestih, da se: 1. takoj pristopi k spremembi pravil bratovske skladnice in da se vrnejo rudarjem vse svoječasno uživane pravice, zlasti pa:

a) da se omogoči ohranjanje pričakovanih pravic za vso člansko dobo, kot je že izvedeno za območje bratovske skladnice v bano-vini Hrvatski;

b) da se prizna izplačevanje nezgodnih rent tudi v slučaju ponovne zaposlitve, kakor je to predvideno s splošnim rudarjem o zavarovanju delavcev za vse ostalo delavstvo;

c) da se ukine omejitev upokojanja po 35 letih članstva brez dokazane onemoglosti pri pasivnih skladnicah

d) Nadalje naj se pravila spopolnijo v toliko, da se zniža čakalna doba na pravico do pokojnine brez dokazane onemoglosti na 30 let polnopravnega članstva z najmanj 50. leti starosti, kar je utemeljeno z ozirom na napornost rudarskega dela.

Temu primerno naj se tudi spremeni višina pokojnine za posamezna članska leta, da se bo s 30 članskimi leti dosegla 30odstotna pokojnina.

2. Za rudarske staroupokojece, vdove in sirote naj se takoj izda posebna uredba, ki bo predvidela njih izenačenje z novoupokojeenci, za kar je treba nujno najti potrebna sredstva.

3. Za novoupokojece se mora najti sredstva, da se jim prizna porastu draginje odgovarjajoča draginjska doklada.

Za izvedbo gornjih predlogov naj se dobe potrebna sredstva iz:

1. prispevka, ki ga plačajo delodajalci in delojemalci rudarsko plavžarske industrije v bednostni sklad v letnem znesku nad 4 milijone din, ki naj se v celoti odstopi glavni bratovski skladnici;

2. event. povišanja kategorijskega zaslužka po § 164 pravil;

3. sredstev osrednjega sanacijskega sklada in izrednega prispevka podjetij.

Val draginje

Uredba o pobijanju draginje in urad, katerega namen je kontrolirati cene, nista mogla preprečiti, da draginja ne bi stalno naraščala. Ni menda človeka v državi (razen vojnih dobičkarjev), ki bi ne uvidel nujno potrebo, da se mora proti naraščanju draginje nekaj ukreniti. Ta nekaj naj bo karkoli, ker tako ne more iti več naprej. Vsi delovni stanovi prihajajo vedno v težji položaj, ker najpotrebnejših živil že ne morejo kupovati več, ker so predraga. Ponovno smo že poudarili potrebo, da se cene vsem življenjskim potrebščinam maksimirajo in sicer tako pri producentu, kot v vmesni trgovini, predno pride blago do konsumenta. Drugega izhoda ni, če hočemo resno preprečiti, da ne bo nastalo med ljudstvom največje pomanjkanje in da ne bodo posamezniki bogatejši od lakote večine. Če se pa nima volje, da se naraščanju cen napravi konec, potem pač jadrmo v kalne vode neizbežnega razvrednotenja denarja, ki mora imeti za posledico znatno zvišanje mezd in vseli zaslužkov sploh. Pa tudi zviševanje mezd in zaslužkov se mora regulirati in se ne sme prepustiti tozadavni razvoju stvari le svobodnemu dogovoru. Kajti v tem slučaju bi se zaslužki prepočasno dvigali in bi predvsem delavstvo bilo težko prizadeto. Ustanoviti se mora službeni indeks potrošnje, na podlagi katerega bi se zakonito dvigali zaslužki za oni odstotek, za kolikor so življenjske potrebščine v svojih cenah poskočile. Vara se oni, ki misli, da je mogoče prepustiti svobodno dvigovanje cen in da je mogoče, da se glede povišanja zaslužkov ničesar ne ukrene. Vsled neurejenega stanja na živilskem trgu in vsled svobodnega odmerjenja mezd lahko nastanejo razmere, ki bi hudo prizadele socialni in gospodarski mir v državi. De bi se pa kalil mir v državi, ne smemo iz državnih in nacionalnih razlogov dopustiti. V preresnih in veliko preobčutljivih časih živimo.

Kako silovito zviševanje cen za živila se nam obeta, dokazujejo cene za meso. Komaj so izšle uradne cene za meso, že so predlagali ljubljanski mesarji, da se cene za meso zopet dvignejo. Meso je pa že danes tako drago, da si ga kmalu prav noben delavec ne bo mogel privoščiti. Cene, ki jih predlagajo mesarji za Ljubljano, naj bi bile naslednje:

Govedina I., zadnji del s privago 18 din, pljuča cela 24 din, beaftenki očiščeni 30 din, bržola-zrezki 22 din, ledvice 16 din, vampi mešani 10 do 12 din, loj 8 do 12 din, možgani 20 din, kravje I. 14 din, pljuča kravja 20 din, možgani 16 din, telečja stegna s kostmi 20 din, jetra teleči 24 din, telečje brez ko-

sti 24 do 32 din, svinjsko I. 24 din, ledvice 24 din, mast 24 din.

Predlagane cene so znatno višje, kot so pa uradno sedaj dovoljene. Seveda pa zvišanje cen mesa ne bi ostalo samo v veljavi za Ljubljano. Kmalu bi sledili vsi kraji v banovini. Novemu zvišanju cen bi kmalu potem sledilo zopet novo zvišanje in tako dalje v nedogled. Ali niso že samo cene za meso dovolj močno opozorile, da tako ne more iti naprej in da se mora enkrat napraviti radikalni konec valu draginje.

Kadarkoli se pričbujejo indeksi, se vedno rado od zainteresirane strani ugovarja, vsaj se cene previsoko navajajo in glede draginje še vedno ni tako hudo, kot trdijo konsumenti. Kot ponovni dokaz, da ni nič pretiranega, že rečemo, da se je od začetka vojne indeks živil povišal za 30 odstotkov, naj navedemo podatke, ki jih je pričela beograjska »Politika«, ki prinaša zanimivo primerjavo cen najvažnejših življenjskih potrebščin, ki jih povzema iz najnovejšega cenika neke nabavljalne centrale v Beogradu (od 1. junija t. l.) ter primerja s cenikom, ki je bil izdan 1. septembra lanskega leta. Cene, ki jih navaja ta primerjava, se nanašajo na trgovino na debelo.

Od lanskega septembra se je pšenica podražila od 148 na 247 din, to je za 67 odstotkov. Kruh se je podražil od 3 na 4.25 odnosno od 2.50 na 3.50 din, to je za 40 odstotkov. Cena koruzi je narasla za 69 odstotkov od 117 na 197 din, fižol se je podražil za 53 odstotkov od 2.60 na 5.40, bela moka se je podražila za 59 odstotkov od 230 na 365 din, riž za 49 odstotkov od 5.30 na 8.80, testenine za 46 odstotkov od 4.25 na 6.25 din, svinjska mast za 28 odstotkov od 14.35 na 18.35 din, surevo maslo za 45 odstotkov od 22 na 32, namizno olje za 46 odstotkov od na 36 din, gorilni špirit za 16 odstotkov od 9.50 na 11 din, mlo za 20 odstotkov od 10 na 12 din, voščilo za čevlje za 40 odstotkov od 23.50 na 33 din, petrolej za 15 odstotkov od 6.80 na 8 din, ameriški molino za 20 odstotkov od 5.35 na 6.40, flanela za 54 odstotkov od 4.60 na 7.10 din in platno za 20 odstotkov od 9 na 10.75 din.

Val draginje udarja z veliko silo v revne delavske in nameščenske domove in domoljubna dolžnost vseh odgovornih činiteljev je, da zgradi trdne nasipe, da ne bo ugonobil na stotisoče eksistenc. Skrajni čas je, da se otresemo brezbriznosti in se odločimo za energične ukrepe, da preprečimo zlo, ki bi imelo lahko za nas vse strašne posledice.

Nova kolektivna pogodba

Pogajanja za sklenitev kolektivne pogodbe v tovarni celulože v Vidmu-Krškem so končana. Delavstvo te tovarne je s tem dobilo svojo prvo kolektivno pogodbo. Delavstvo je z določili kolektivne pogodbe lahko zadovoljno. Obširna kolektivna pogodba vsebuje poleg določil glede plač in praznikov tudi ona določila obrtnega zakona in zakona o zaščiti delavcev, ki so posebno važna glede ureditve službenih odnosov med delodajalcem in delavstvom.

Delavstvo bo prejelo od 18. maja 1940 naprej plačo po sledečih kategorijah:

1. strojniki pri celuloznem stroju po din 8.50 na uro; 2. kuharji din 7.50; 3. kurjači, ekspedient, predelavec v pripravljalnici lesa din 7.—; 4. profesionisti I. kategorije po 3 letih službe v tovarni (mizarji, ključavničarji, električarji in lugarji) din 6.50; 5. skladiščnik, prevzemalec lesa din 6.—; 6. pomagali kuharjev, lugarjev in belilci ter profesionisti II. kategorije din 5.25; 7. delavci sortacije, pralnice in pri celulozni tehnici ter pomagali prevzemalca lesa din 5.—; 8. strojni delavci, pomagali profesionistov, mazači, pleskarji ter delavci pri strojih v pripravljalnici lesa din 4.75; 9. nakladalci snovi, pomagali v kalorični centrali, ročni čistilci le-

sa in delavci na lesnem prostoru din 4.50; 10. dvorišni delavci in drugi neimenovani din 4.40 in 11. mladoletni delavci din 3.25 na uro.

Vsak delavec je ne glede na kvalifikacijo sprejet prvih 14 dni na poizkušnjo in bo prejemal plačo po 10. kategoriji. Po 14 dneh pa se uvrsti v odgovarjajočo kategorijo.

V soboto v opoldanskem odmoru bo prišel v Videm-Krško zastopnik centrale NSZ in bo razložil delavstvu pogodbo in potek pogajanj.

Skupščina Bratovske skladnice

V soboto, dne 8. junija 1940 od 10. dopoldne se je vršila v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani skupščina Glavne Bratovske skladnice. Skupščina je potekala v najlepši slogi in harmoniji in je trajala samo 45 minut. Delegati so dobili že pred skupščino vsa poslovna poročila. Zato je razprava o poročilih odpadla in so bila poročila soglasno sprejeta. Skupščina je razpravljala tudi o spremembi pravil Bratovske skladnice in so bili sprejeti predlogi, ki jih je v tem pogledu sprejela že skupščina dne 11. junija 1938 in 7. junija 1939. Delodajalska skupina je na

skupščini predlagala na novo, da se črta zadnji odstavek § 73 pravil, ki določa, da mora krajevna Bratovska skladnica dobiti odobritev glavnega upravnega odbora, predno podeli izredne enkratne podpore iz bolniškega oddelka. Predlog delodajalske skupine je odobrila tudi delojemalska skupina. Namen predloga je, da se podeljevanje izrednih podpor poenostavi. Dalje je delojemalska skupina predlagala, da polaga glavni odbor največjo pažnjo vprašanju o zvišanju pokojnin za staro in novo upokojence Bratovske skladnice. Skupščina je tudi sklenila, da pospeši predpriprave za gradnjo okrevališča za zavarovano članstvo.

Za volitve upravnega odbora je bila postavljena samo ena kandidatna lista, ki je bila tudi soglasno sprejeta. V novem upravnem odboru ima Zveza rudarjev štiri delegate, Narodno strokovna zveza enega in sicer tov. Zupana Tineta, predsednika NSZ in Jugoslovanska strokovna zveza enega delegata. Po zaključku skupščine se je upravni odbor takoj konstituiral in je bil za predsednika izvoljen g. gen. ravnatelj TPD R. Skubec, za podpredsednika pa g. Alič Tone, rudar iz Trboveli.

Zahteve jeseniških delavcev

Delavske strokovne organizacije so vložile na KID ponovno zahtevo, da se delavcem zvišajo draginjske doklade. Doklade naj bi se izplačale za mesec april, maj in junij t. l. tako-le:

Mladostni delavci, vajenci, gojenci šole v Celju po din 150.—; delavke in dnarice po din 280.—; delavci I., II. in III. redne mezdne skupine po din 280.—; delavci IV., V. in VI. redne mezdne skupine po din 240.—; delavci VII. in VIII. redne mezdne skupine po din 180.—; oženjeni poleg tega še din 150.—; in za vsakega otroka do 14. leta starosti po din 50.—.

Draginjske doklade naj bi se izplačale do konca junija.

Zahtevo, da se zvišajo draginjske doklade, utemeljuje jeseniško delavstvo z velikim porastom draginje. Ugotovljeno je, da so se cene življenjskim potrebščinam dvignile od septembra 1939 do konca marca za več kot 290% in se cene še naprej dnevno dvigajo. Vsled vedno večje draginje življenjskih potrebščin se mora delavstvo zadovoljiti s slabšo hrano in si ne more nabaviti najpotrebnejše obleke in obutve, kar ima nedvomno slabe posledice za delasposobnost in za zdravje delavstva, kakor tudi za zdravje prizadetih družin in predvsem otrok. Jeseniško delavstvo je prejelo od septembra 1939 in do marca 1940 na svoje celokupne mezde okrog 2 mil. din poviškov. Ta povišek mezd predstavlja le 5% draginjsko doklado. V istem razdobju je pa narasla draginja za 190% in bi bilo delavstvo draginji odgovarjajoče upravičeno, da zahteva na svoje celokupne mezde vsaj 6 mil. din. poviškov. Podjetju bo tem lažje izplačati nove poviške na mezde, ker imajo tudi njegovi izdelki višje cene. Delavstvo Kranjske industrijske družbe je prepričano, da bo ravnateljstvo ustreglo zahtevi delavstva in izplačalo draginjske doklade, kot jih je delavstvo v svoji vlogi navedlo.

Krajevna bratovska skladnica na Jesenicah sporoča, da se je g. dr. Hafner Jože vrnil z bolniškega dopusta, ter bo ordiniral od 3. junija 1940 dalje za zavarovane člane v bolnici vsak dan izven tistih nedelj in praznikov od 8. do 12. ure. Do nadaljnjega bosta zdravila družinske člane: 1. V okolišju, ki je bil dodeljen g. dr. Čehu Milanu, g. dr. Avguštin Tancar, ki bo ordiniral v bolnici vsak dan — razen sobot, nedelj in praznikov od 14. do 16. ure; izven tega pa v primerih nujne potrebe v svoji ordinaciji na Jesenicah. 2. G. dr. Keržan Bartol vsak dan, izven tistih sobot, nedelj in praznikov — od 14. do 16. ure za družinske člane svojega okoliša v bolnici, izven tega časa pa v primerih nujne potrebe v svoji ordinaciji na Jesenicah.

Politični pregled

V svoji redni nemški oddaji 4. t. m. zvečer je moskovski radio podal

pregled pomena upostavitve gospodarskih odnošajev med Rusijo in Jugoslavijo.

Napovedovalec je govoril o predmetih medsebojne gospodarske izmenjave in o višini te izmenjave, pri čemer je podrobno opisal naravna bogastva Jugoslavije. Glede trgovinske pogodbe same je pripomnil, da ona najboljše dokazuje, kako je mogoče mirno urejati mednarodne odnose, in da pomeni začetek nadaljnjega poglobljanja gospodarskih stikov med obema državama, ki si medsebojno v tem pogledu lahko storita velike usluge. Ves prikaz je bil za Jugoslavijo zelo prijateljsko podan.

Italijanski veleposlanik Rossi je zapustil Rim in odpotoval v Moskvo. Sovjetski veleposlanik v Rimu Gareikin, ki je pred pol letom zapustil Rim, ne da bi izročil svoje poverilnice, je zapustil Moskvo in odpotoval v Rim.

S tem se obnovijo državniški odnošaji med Italijo in Rusijo.

Oba veleposlanika sta po prihodu na službeni mesti takoj prevzela svoje dolžnosti.

Stockholmski listi poročajo, da je sovjetska vlada ponovno opozorila italijansko in nemško vlado, da

smatra Balkan za nedotakljiv in vsako kršitev v tem delu Evrope za neposredno ogrožanje ruskih.

Kakor naglašajo švedski listi, naj bi bil to zadnji opomin, da vztraja Rusija na brezpogojni ohranitvi zdajšnjega stanja na Balkanu. Posebno zanimanje kažejo v Moskvi po poročilih švedskih listov za Jugoslavijo. V Moskvi odklanjajo vsako odgovornost za vse posledice, ki bi nastale, če bi se porušilo zdajšnje ravnotežje na Balkanu. Moskovski list »Izvestija« piše, da je Italija sod smodnika, ki se lahko razpoči vsak trenutek.

Odstop rumunskega zunanjega ministra Gafenca je izzval po Reuterjevi vesti v Londonu veliko pozornost. V Londonu pričakujejo, da bo prišlo na Balkanu zdaj do pomembnih dogodkov. Predvsem

računajo Angleži z velikim ruskim državniškim delovanjem.

Morebitni napad Italije na Solun bi na drugi strani povzročil takojšno posredovanje zavezniških sil v smislu jamstev, ki so bila dana Grčiji. S tem bi sama po sebi prišla do veljave tudi turška pogodba z zapadnimi zavezniki.

Kakor se je že dolgo napovedovalo, se je zgodilo. V ponedeljek 10. t. m. je

Italija napovedala vojno Angliji in Franciji

na ta način, da je italijanska vlada izročila napoved veleposlanikom Francije in Anglije. Ta sklep je objavil italijanski ministrski predsednik Mussolini v svojem govoru, ki ga je imel v ponedeljek z balkona vladne palače v Rimu. V govoru je rekel med drugim, da stopa Italija na bojišče proti bogatima državama, ki sta zmerom zaustavljali pohod italijanskega naroda. Naglasil je, da je italijanska vest mirna, češ da je Italija storila vse, kar je človeku mogoče, da bi preprečila vojno.

V svojem govoru je

Mussolini tudi zagotovil, da nima namena povleči v vojno Švico, Jugoslavijo, Turčijo, Grčijo in Egipt.

Rekel je, naj te države sprejmejo na znanje te njegove besede, in naglasil, da je le od teh držav samih odvisno, da se bodo ta zagotovila v vsem obsegu izpolnila. Proti koncu govora je dejal, da bo šla Italija z zaveznicami Nemčijo do kraja. — Italijansko časo-

Zobje brez kamna

ostanejo zdravi zobje. Negujte svoje zobe vsak dan z zobno kremo ODOL.

ODOL

pisje izvaja, da je bila ta vojna Italiji vsiljena.

Iste dne je govoril tudi predsednik Zedinjenih držav Roosevelt na proslavi vseučilišča v Carlottenvilleu. Naglasil je, da

so Zedinjene države na strani tistih narodov, ki so v borbi s sovraštvom.

Zedinjene države bodo po Rooseveltovih besedah dale tistim, ki se upirajo sili, večja sredstva na razpolago. Amerika ne sme voditi politike nebržnosti o vsem tem, kar se dogaja v Evropi, in zato ne sme več oklevati, temveč mora pomagati zapadnim evropskima demokratičnima državama Franciji in Angliji. Roosevelt je dalje povedal, da se je zaman trudil, da bi odvrnil Italijo od vojne. Na njegove predloge italijanska vlada ni hotela pristati. Razširjenje vojne na Sredozemlje ograža po Rooseveltovih besedah tudi nevtralnost vseh ameriških republik.

Takoj po govoru se je Roosevelt vrnil v Washington in podpisal razglas, ki odreja razširjenje ameriškega nevtralnostnega zakona tudi nad Italijo. S tem je odslej

onemogočen prevoz kakršnegakoli blaga iz Zedinjenih držav v Italijo,

razen na italijanskih ladjah. Praktično torej Italija iz Amerike ne bo dobivala več nikakega blaga.

Iz Ankare poročajo, da

bo turška vlada odredila delno mobilizacijo.

Po nekaterih vesteh je odločitev glede stališča Turčije po vstopu Italije v vojno odvisna od sovjetske Rusije. Turška vlada je naravnost vprašala Rusijo, kakšno stališče naj zavzame, in zdaj čaka na ruski odgovor. Po vesteh turških listov je Turčija vojaško že čisto pripravljena.

Nemški dnevnik »Frankfurter Zeitung« objavlja daljše poročilo svojega moskovskega poročevalca in pravi med drugim, da

sovjetska Rusija ne zasleduje ničesar drugega kakor politiko miroljubnosti.

To velja še posebej glede Balkana, kjer ne samo Rusija, temveč tudi Nemčija in Italija želita ohraniti mir. List tudi izvaja, da razmere med Rusijo in Turčijo niso napete.

Na zapadnem bojišču se že več kakor teden dn vršijo srditi boji. Hudemu pritisku nemških čet so se francoske in angleške čete močno upirale, nato pa so se na nekaterih mestih umaknile. Francosko poročilo pravi, da

so bili dozidajšnji poskusi Nemcev, da bi prišli preko reke Seine, zadržani.

Med rekama Oise in Ourcq, kjer so po umiku nove francoske postojanke, Nemci dalje močno napadajo, a so bili doslej po francoskih vesteh odbiti. Na Aisni in Meusi so bili le manjši boji.

Vsa zadna poročila kažejo,

da se bije bitka za Pariz.

Angleške vesti pravijo, da je ta bitka podobna oni v bivši svetovni vojni za Verdun, samo da se bije v večjem obsegu. Francoska vojska se bori proti trojni premoči. — Zadne

nemške vesti trdijo, da so nemške čete dosegle bregove Marne in da je bila Seine na več mestih prekoračena. Po vesti iz Pariza so posamezni nemški tanki dospeli do okolice Pariza, zato Francozi Pariz že izpraznjujejo.

Hude so tudi borbe v zraku. Po Reuterjevi vesti

so angleški bombniki bombardirali zadne dni

v raznih mestih nemške industrijske zgradbe, letališča, postaje, ceste in bencinska skladišča. Prišli so tudi nad Hamburg, kjer se jim je baje posrečilo uničiti tretjino bencinskih zalog. Nemška letala pa prihajajo na Anglijo in Francijo. Med drugim so metala bombe na postaje v pariških predmestjih. Francoska letala so bila pretekli teden celo nad Berlinom in so bombardirala tvornice v berlinskih predmestjih.

V začetku tedna

se je podala Norveška.

Norveška vlada in kralj Haakon sta se preselila v Anglijo in bosta ostala na strani zaveznikov. Zavezniške čete so bile iz Narvika in tam okoli prepeljane drugam.

Vojna z Italijo se je sicer začela,

vendar še ni prišlo do bojev.

Glavna pozornost Italije je usmerjena na Egipt in Turčijo. Anglija je zadržala precej italijanskih ladij, nekaj pa so jih Italijani sami potopili, da niso prišle v nasprotnikove roke.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na ptujskem sejmu so se trgovali za kg žive teže: voli I. po 8, II. po 7.50, III. po 5.25, telice I. po 7, II. po 6, III. po 4.25, krave I. po 7.50, II. po 5.50, III. po 3.50, teleta I. po 7 din, na litijskem sejmu pa: voli po 7 do 9, klavne telice po 7, klavne krave po 6 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kočevju: špeharji po 10, pršutarji po 9, v Ptuj: špeharji po 10 do 11, pršutarji po 9 do 9.75, v Dravogradu: špeharji po 11, pršutarji po 10, v Logatcu: špeharji po 10 do 12, pršutarji po 9 do 10 din.

KRMA. V Logatcu: seno 120, slama 40 do 50, v Ptuj: seno 100 do 125, slama 45 do 65, v Dravogradu: lucerna 140, seno 100 do 120, slama 60 do 80, v Kočevju: lucerna 150, seno 90 do 120 din za 10 kg.

VINO. V ptujskem okolišu se je dobilo pri vinogradnikih navadno mešano vino po 3.50 do 5, finejše vortirano pa po 6.50 do 7.50 dinarjev za liter.

VOLNA. V Dravogradu: neoprana 30, oprana 35 din za kg.

SIROVE KOŽE. V Dravogradu: goveje 14, telečje 17, v Ptuj: goveje 10 do 13, telečje 18 do 20, svinjske 8 do 9, v Logatcu: goveje 10 do 12, telečje 16, svinjske 7 do 8, v Kočevju: goveje 9 do 11, telečje 16 do 18, svinjske 8 din za kg.

JAJCA. Povprečne cene so 75 par do en dinar za kos.

SIROVO MASLO. V Logatcu 32 do 34, v Ptuj 24 do 28, v Dravogradu 40, v Kočevju 28 do 32 din kg.

MLEKO. V Logatcu 1.75, v Ptuj 2, v Dravogradu 2 do 2.50, v Kočevju 2 do 2.25 din liter.

Sejmi

17. junija: Semič, Dolnja Lendava, Št. Vid (logaški srez), Prosenjakovci, Muta, Št. Vid pri Grobelnem;

18. junija: Ptuj;

20. junija: Žerovnica, Irča vas;

21. junija: Mengeš, Moravče, Velike Lašče Gor. Lendava, Velika Loka, Marenberg (živinski), Koračice, Sv. Tomaž pri Ormožu, Šmarje pri Jelšah;

22. junija: Sevnica, Sv. Jurij ob juž. železnici, Poljčane, Šoštanj.

Vrednost denarja

Na naših borzih smo dobili 11. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 155.21 do 158.41 (za 192 do 195.20) din;

100 francoskih frankov za 87.95 do 90.25 (za 108.85 do 111.15) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

100 švicarskih frankov za 993.81 do 1003.81 (za 1228.10 do 1238.10) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 390 din.

Drobne vesti

= Cene živini padajo. Na zadnjih živinskih sejmih se je opazalo, da so cene posameznim vrstam živine nekoliko padle. Kljub temu pa se cene mesu ne spremenijo.

KAKO SE IZVAJA ZATEMNITEV

Med zatemnitvijo je dopustna potrebna razsvetljava prostorov, preprečiti pa se mora vsako prihajanje neposrednih svetlobnih žarkov v prostor, kjer bi bili vidni opazovalcu iz zraka. Električni tok ne sme biti ukinjen. Svetila, ki za redni potek javnega, zasebnega in gospodarskega življenja in prometa niso potrebna, se v času zatemnitve ne smejo uporabljati. Vsa ostala razsvetljava, tako v notranjosti zgradb kakor tudi na prostem, se mora zatemniti tako, da izstopajoča svetloba ni več vidna iz daljave 500 metrov.

Zatemnitev se doseže z zastiranjem ali zasenčevanjem svetil, z zastiranjem ali prekrivanjem svetlobnih odprtih prostorov.

ZATEMNITEV SVETIL

Po omenjenem načinu zatemnimo vsa svetila na prostem, ki bodo v rabi v času zatemnitve, kakor tudi svetila v notranjih prostorih poslopij, naprav in vozil. Svetila je treba torej zatemniti tudi v onih prostorih, ki se le prehodno uporabljajo (veže, stopnišča, hodniki), ki morajo biti razsvetljeni zaradi varnosti prehoda, pa tudi v kletih, shrambah in podobnem.

Svetila zastremo ali zaslonimo tako, da so njihovi žarki iz zraka v navpični in poševni smeri docela nevidni, njihov svetilni učinek zmanjšan, možnost tvorjenja odsevov pa izključena.

Svetila zatemnimo ali z znižanjem svetilne jakosti ali pa z zastiranjem izstopajočih žarkov, morda tudi s primerno zvezo obeh postopkov.

To dosežemo z znižanjem napetosti električnega toka, z uporabo svetilnih teles manjše svetlobne jakosti, z uporabo svetlobnih filtrov in opleskov, ki zadržujejo svetlobne žarke, z zastiranjem s senčniki, zasloni in svetlobo usmerjajočimi napravami (z zaslonkami, strešicami in podobnim). Kot primeren filter je treba smatrati le prosojni (ne pa prozorni) sivomodri filter.

Kot tvorivo za filtre in zasloni je treba uporabljati papir, lepenko, pergamentni papir, goste tkanine, drobne žične mreže in podobne umetne snovi, glino, porcelan, steklo in podobno.

Vsa ta tvoriva morajo biti trpežna, v kolikor je potrebno, obstojna proti toploti in ognju in, če se uporabljajo na prostem, tudi odporna proti učinkom vremenskih izprememb.

Z zatemnitvijo ponoči se oteži sovražnim letalom pregled

Vsi narodi imajo o zatemnitvi že dolgo časa zakonite predpise. Zdaj ima tudi dravska banovina naredbo o zatemnitvi. Ima pa naša uredba zavoljo tega, ker je najmlajša, to prednost, da je najboljša, ker vsebuje več predpisov, kakor druge stare zadevne navedbe, saj je sestavljena po izkušnjah, ki jih je že prinesla tokratna vojna. Naredba ima med drugim naslednje določbe:

SPLOŠNA DOLOČILA

Namen zatemnitve je onemogočiti, odnosno otežiti sovražnim letalom orientacijo (pregled) pri poletih nad našim ozemljem. Zatemnitev je treba izvajati tako, da se javno in zasebno življenje kakor tudi gospodarstvo in promet razvijajo kolikor mogoče nemoteno.

Odredbo za zatemnitev izda za območje dravske banovine ban, za posamezne upravne okolišče pa po potrebi sreski načelniki in starešine državnih krajevnih policijskih oblastev. V primeru, da se taka oblastvena odredba ne izda pravočasno, veljajo predpisi o zatemnitvi v primeru nočnega letalskega alarma sami po sebi.

V mobilnem in vojnem stanju uvedena zatemnitev ima trajen značaj in traja vsak dan od sončnega zahoda do vzhoda.

Za zatemnitev skrbe in odgovarjajo tisti ki zgradbo ali določene prostore zgradbe, katere je treba zatemniti, dejansko uporabljajo, odnosno upravljajo. Ti tudi nosijo stroške zatemnjevalnih naprav, kolikor ni z zakonitimi predpisi ali s pogodbami drugače določeno.

Stroške zatemnjevalnih naprav po vežah, stopniščih, hodnikih in drugih splošno dostopnih prostorih zasebnih hiš nosi hišni lastnik, oseba, ki ima vso hišo v najemu ali ki jo v celoti uživa.

O učinkovitosti zatemnjevalnih naprav se je treba po objavi te naredbe prepričati s poizkusi, ki naj se izvrše v zelo temnih nočeh.

Prekrški te naredbe se kaznujejo z globo 10 do 1000 din, če se globa ne plača v določenem roku, z zaporom od enega do 20 dni. Prav tako se kaznujejo tudi osebe, ki zatemnitve motijo.

Hans Warring:

V borbi z morjem

Ribiška povest

Pri tem pogledu so ga minili jeza in pomisleki, ki so se bili prej rodili v njem, in le ljubezen in sočutje sta polnila njegovo srce. Proti objestni, rogajoči se Rozi, ki ga je smeje se čisto užalila, se je čutil dovolj oborožen, toda to ubogo, zapuščeno mlado bitje, ki je v svoji bridkosti in trpljenju jokalo v samotni, ni imelo ničesar skupnega z ono vsesplošno zavirljivo, prevzetno dedično.

»Kaj počneš sama tu na sipini ob mraku in zakaj se jokaš?« je vprašal.

Pri prvi besedi tega raskavo zvonečega vprašanja je Roza planila pokoncu.

»Niti na um mi ne pade, da bi se jokala,« je rekla ponosno in odbijajoče ter roko naglo potegnila čez oči. »Če se mi ljubi tu v samotni sedeti, to nikogar nič ne briga.«

»Jokala si se, Roza, saj sem videl.« Po kratkem odmoru, med katerim je sovražno strmela vanj z zgrbančenimi obrvmi, je nadaljeval: »Ali so bili doma hudi proti tebi? Roza, ne... ne morem te videti jokajoč! Ljuba Roza, povej mi, kaj ti manjka!«

V obrazu deklice je zadrgetalo. Bridkosti njenega srca, ki jih je doslej ponosno skrivala pred vsemi, so nevdružno vdrle na svetlo pri prvem znaku sočutja.

»Odkar je stari oče mrtev, se mi godi slabo, Martin,« je rekla ihta, »moji lepi dnevi so za zmerom minili!«

»Torej je res, da doma ravnajo s teboj slabo?«

Deklica se je zravnala in njene oči so se zablistale. »Radi bi me dobili pod noge, a ne bodo me, Martin! Ti ne veš, kako silno hudobni so ljudje! Vsi tisti, ki so se mi prej prilizovali, bi me zdaj radi napravili za cunj, s katero bi si brisali čevlje! Ali že veš, da so mi v vasi nadeli zasmehljivo ime, »beraška princesa!«

»Nikar naj te ne žalostijo takšne prazne čenče.«

»To je lahko reči, a boli me le!«

»Tebe to boli, Roza? Nikdar ne bi verjel. Zmerom se mi je zdelo, da se za vaše čenče sploh ne brigaš?«

»Prizadevam si, kolikor morem, da bi te podlosti ne čutila. Pa sem slaba. Če se podnevi rogam vsem žalitvam in jih kolikor mogoče vračam, me proti večeru le premaga strašni občutek, da sem sama, čisto sama na svetu, da sem izobčena, da ni izmed vseh dobrih čustev, ki so bila nekoč v meni, ostalo nič, prav nič; Sovraštvo in želja po maščevanju sta se naselila tu notri,« deklica je pri teh besedah udarila strastno proti prsom, in če bi mogla stopiti na glavo vsem tem strupenim kačam in jih streti, bi to storila!«

Roza je sunkovito in zelo naglo govorila, zato je zdaj stala zasopljena pred Martinom,

drobne roke je imela skrčene in strmela je v daljavo.

»Tega ne bi storila, Roza, toliko te že poznam,« je rekel Martin mirno se smenljaje.

»O, pač! Ne verjameš, kako hudobna sem postala! Če me kdo sune, ne stopim stran, kakor sem storila prej in si mislila, da me je sunil po pomoti. Ne, zdaj sunek vrnem. Sunem, kolikor mi dopuščajo moči!«

»Ne pozabi, da živijo tudi dobri ljudje. Pomisli na staro teto!«

»Da, stara tega je dobra. Če me dekle obrekujejo, store to zato, ker vedo, da je vse, kar store hudega meni, Ernestini všeč. Stara teta se ob taki priliki zmerom zavzame za mene in hoče napraviti mir. Toda dekle je ne ubogajo, saj je tudi stara teta odvisna od one... od Ernestine!«

»Kaj ne delaš Ernestini krivice?«

»Krivice pa že ne! Martin, ti ne veš, kako me muči. Vsaka beseda, ki jo izreče, je udarec po meni. Pa skopa je, da mi oponese vsak grizljaj. Slabše se mi godi pri njej kakor zadnjemu delavcu. Delam, kolikor morem, pa mi vendar zmerom očita, da ničesar ne storim in da me mora le iz usmiljenja hraniti. Strašno jo sovražim to žensko!«

Solze so ji nehale teči, a v njenih očeh ji je zaplapolal nemiren ogenj in izza ustnic so se ji zablistali drobni, beli zobki.

»Toda kazen ji ne bo izostala,« je nadaljevala šepetaje, »bo že prejela svoje plačilo! In če lahko jaz kaj prispevam k temu plačilu, vidiš, z lastnimi rokami sem pripravljena, storiti ji kaj zlega...«

»Tiho, tiho, Rozika! Bodi vesela, da sem samo jaz slišal te besede. Če bi Ernestina

JAVNA RAZSVETLJAVNA

v običajnem obsegu se v času zatemnitve ukine, pač pa je treba namestiti posebno zasenčena in zastrta svetila na vseh važnih križiščih, ulicah in ostalih zunanjih prostorih, kjer je to potrebno. V ta namen je treba na obstoječe ulične svetilke pritrditi primerne zaslonke naprave. Ta zasenčena svetila smejo izžarevati le posredne žarke v smeri navpično navzdol, tako da je okoliški prostor pod svetilom enakomerno razsvetljen z razpršeno svetlobo sivomodre barve. Če bi poleg tega še obstojala možnost odsevov v ozračje, je treba take površine prekriti ali prepleškati.

Ta svetila pa morejo biti opremljena z vidnimi označbami, ki voznike opozarjajo na smer ulic in na posebne nevarnosti na cestah, na primer na ovinke, prehode, važna križišča in podobno.

ZATEMNITEV SVETIL NA VOZILIH

Z zgoraj omenjenimi sredstvi je treba zastreti in zatemniti tudi svetila vozil, ki morajo biti razsvetljena med vožnjo kakor tudi, če stoje na krajih, kjer parkiranje (postajanje) ni dovoljeno. Vozila naj uporabljajo le najpotrebnejše luči, ki pa morajo biti zastrte ali zasenčene.

Žaromete vozil je treba zastreti tako, da izstopajo žarki neposredne svetlobe v tankem pramenu, ki je proti vodoravni legi nagnjen za nekaj stopinj navzdol. Poleg posebno izdelanih naprav te vrste se je možno posluževati tudi primernih pokrival s svetlobno rezo, ki jih nataknejo čez žaromete. Reza je pri motornih vozilih široka pet do osem centimetrov in visoka en centimeter, pri žarometih koles pa štiri centimetre, odnosno en centimeter.

Svetlobno jakost uporabljenih svetil je treba tako zmanjšati, da svetloba iz daljave 500 metrov ni več vidna, vendar pa mora svetloba zasenčenega žarometa segati vsaj 100 metrov pred vozilo. Za znižanje jakosti svetlobe je treba uporabiti prosojen sivomodri filter, ki naj se namesti (prelepi) čez svetlobno rezo. Polna svetloba žarometa se sme uporabljati le zunaj strnjanih naselbin na odprtih cestah; v mestih in naseljih se sme brez izjeme uporabljati le zmanjšana svetloba. Prav tako tudi pri srečanju vozil na odprti cesti. V primeru, da miruje vozilo na prostoru, ki ni določen za parkiranje, mora imeti prižgano žarnico za parkiranje. Zad-

nje rdeče luči je treba zasloniti na podoben način (seveda brez uporabe sivomodrega filtra) ali pa nekaj centimetrov dolgo cevjo iz debelega papirja, lepenke ali pločevine. Taka cev se natakne vodoravno na zadno luč. Rdeča svetloba izstopa na ta način le v vodoravno smer za vozilom, medtem ko je od strani in iz višine zasenčena.

Pri dvokolesih je treba zadnji blatnik prepleškati v dolžini 20 cm z belim obleskom.

Pri svetilih vodnih vozil je poleg stranskih in vrhnih zaslonov uporabljati tudi vodoravne zaslonke, da se onemogoči zrcaljenje in odboj svetlobnih žarkov na vodi.

Zatemnjena vozila morajo voziti skrajno previdno in smejo v naseljenih krajih uporabljati le zmanjšano hitrost (največ 10 km na uro).

SIGNALNA SVETILA

Na podoben način je treba zasenčiti in zasloniti tudi signalna svetila, ki urejajo promet in ki služijo za važne označbe. Med taka svetila spadajo prometni znaki železniškega in cestnega prometa, označbe postajališč cestne železnice, reševalnih postaj, zdravnikov, lekarn, cestnih prehodov, zaklonišč, telefonskih govorilnic, dalje tudi označbe cestnih del, popravil na cestah in podobnega. Vsa ta svetila ostanejo med zatemnitvijo v obratu, vendar pa je njihova svetilna jakost zmanjšana, izstopajoči žarki pa tako zaslonjeni, da je svetloba vidna le iz prometno-tehnične smeri. Tovrstna svetila je treba zasloniti s strešicami in zasloni, ki onemogočajo izstopanje žarkov navpično in poševno navzgor.

REKLAMNA RAZSVETLJAVNA

kakor tudi razsvetljava svetlobnih ur, svetlečih napisov in izložb se med zatemnitvijo ukine. Da pa se občinstvu olajša pregled in je mogoče najti zaželeno lokale in trgovine, je treba v zatemnjene izložbe namestiti gornjim predpisom ustrezajoče svetlobne označbe ali napise slabe svetilne jakosti.

Uporaba ročnih in žepnih svetilk in prižiganje vžgalic na odprtih prostorih ni dopustno. V nujnih primerih je dovoljena uporaba zaslonjenih in sivomodro zastrtih ročnih svetilk z razpršeno svetlobo.

ZA VEČJO VARNOST PROMETA

je treba cestne prehode, nevarna križišča, izpremembe v cestnem nivoju, odprta stopnišča in podobno označiti z omenjenimi svetlobnimi znamenji in z opleski. V ta namen je treba prepleškati robове pločnikov, cestne

kamne, prehodne prometne črte, drogove, drevesa in ograje ob cestah, pa tudi nasipe, ogle in podobno z menjajočim se črnobelim opleskom ali pa z opleskom s svetlobnimi barvami. Ti opleski morajo biti odporni proti učinkom vremenskim sprememb, trajni in v temi dobro vidni.

ZATEMNITEV SVETLOBNIH ODPRTIN

Med svetlobne odprtine prostorov spadajo vrata, okna, steklene stene in strehe in ostale odprtine poslopij in vozil, ki služijo za vstopanje svetlobe v dotični prostor. Zaradi zatemnitve jih je treba zastreti s pripravi, ki ne prepuščajo svetlobe, tako da je onemogočen izstop svetlobe iz poslopij v zunanji prostor. Možna pa je tudi uporaba delne zatemnitve svetlobnih odprtin in delne zatemnitve svetil.

Zatemnitev svetlobnih odprtin je treba izvršiti na vseh poslopjih tako s cestne kakor tudi z dvoriščne strani na svetlobnih odprtinah onih prostorov, v katerih je potrebna nezmanjšana navadna razsvetljava (torej v stanovanjskih prostorih, uradih, šolah, delavnicah, trgovinskih in podobnih obratih, bolnišnicah, gostinskih obratih, zabaviščih, gledališčih).

Kot sredstva, ki omogočajo tovrstno zatemnitev, naj se uporabljajo predvsem že obstoječe zastiralne naprave, kakor lesene in železne naoknice, žaluzije, roloji, gosti zastori in zavese. V primeru, da take naprave ne zadoščajo za potrebno mero zatemnitve, jih je treba z dodatnimi postopki izpolniti. V ta namen služi zastiranje s temnim papirjem in raznimi zavesami ali z opleskanjem steklenih delov. Kjer še to ne zadostuje, odnosno kjer sploh ni naprav, je treba svetlobno odprtino opremiti s posebnimi zatemnitvenimi zastori in zasloni. Ti so lahko iz temnega zatemnitvenega papirja ali iz tenkih plošč lepenke, lesa, pločevine, iz umetnih snovi, iz gostih temnih tkanin in podobnega.

Katero izmed naštetih sredstev je najprimernejše za zastiranje določenih svetlobnih odprtin, naj se ugotovi od primera do primera. Uporabljen sredstva naj bodo trpežna, ravnanje z njimi pa hitro in preprosto. Pri zastiranju je treba posebno paziti na steklene stene in vrata, na izložbe in posebno še na vrata, ki držijo iz lokalov neposredno na odprte prostore. V takem primeru je treba v lokalu postaviti pred izhod tako zvano svetlobno zatvornico, ki onemogoča izstopanje svetlobe iz običajno razsvetljenega lokala na prosto, kadar stopajo osebe skozi vrata.

kdo povedal, kako si ji grozila, bi pripovedovala okoli, da ji res hočeš napraviti kaj hudega.

»Saj bi govorila resnico! Niti ne slutiš, kako me trpinči. Neki ljudje so ji svetovali, naj počne z menoj tako, češ da bom zaradi tega prostovoljno zapustila hišo in da potem ona ne bo imela več obveznosti do mene. Pa ni najhujše to, kar počne z menoj. Ne mine dan, da ne bi obrekovala moje matere v grobu. Bridko se moram jokati, kadar poslušam te hudobne besede.«

Pri misli na ubogo, zgodaj umrlo mater sta jeza in sovraštvo naenkrat zaustili dušo mlade deklice, a na njuni mesti sta prišli bolečina in žalost. Zakrila je svoj obraz z rokami in zaihtela.

»Ne smeš ostati doma, proč moraš,« je odločil Martin.

»Na to sem že mislila, toda ko bi bilo treba to storiti, se mi je zdelo, da ne morem nikjer drugje živeti kakor v ljubi stari hiši. Kam pa naj tudi grem? Zmerom sem mislila, da imam mnogo prijateljev, toda zdaj vidim, da nimam prav nobenega, ki bi mi rekel, da mi hoče pomagati. Verjemi mi le, da bi bilo zame najbolje, če bi skočila v morje, kjer je najgloblje!«

Mladi mož je globoko pretresen stal pred njo. Nerazločne misli so se porajale v njegovi glavi. Nežno sočutje in vroča želja, da bi mlado stvarco vzel v svoje naročje in ji rekel, da stoji pred njo človek, čigar največja sreča bi bila, zanj živeti in skrbeti, sta prevladala njegovo dušo. A čisto zraven te želje je stal pomislek: kaj bo rekla njegova mati k temu sklepu? Sin jo je predobro poznal, vedel je, da je neizprosna in trda, kar

je že rajnkemu očetu pogosto grenilo življenje. Privesti nezaželeno snaho k hiši bi pomenilo na stečaj odpreti vrata domači vojni, najhujši in najgrozovitejši vseh vojn. Pa še nekaj je bilo, kar se je v njegovo muko gibalo globoko v njem: nezaupanje, hudo nezaupanje, ki ga je bila zbudila mati. Tako kakor danes še ni bila Roza nikdar govorila z njim, tako neobzirno mu ni bila še nikdar pustila pogledati v njeno srce. Materine besede: »Ali hoče, da te bo vzela zaradi strehe nad glavo, ker ji drugače ne kaže?« so mu še zvenele v ušesih, hladile toploto njegovega srca in mu branile izgovoriti besede, ki so mu že silile na jezik.

Morda je mlado dekle pričakovalo prijaznih, tolažilnih besed, ko je stala nekaj časa poleg njega tiho jokajoča in s sklonjeno glavo. Ker pa je molčal, se je vzravnila in šla z roko čez oči.

»Domov moram, tema nastaja,« je rekla mrtvo.

»Da, tema nastaja,« je ponovil mehanično, nato pa sta drug poleg drugega začela korakati na sipinski breg.

3.

Ko se je bila stara teta s služinčadjo napotila v svojo spalnico k počitku, je Ernestina z omahujočimi koraki šla v malo sobo rajnkega očeta, ki je bila za stanovanjsko sobo. Drgetaje je obstala pri vratih in se boječe ozrla na vse strani. Videla je posteljo, v kateri je bil rajnki spal. Komaj se je upala pogledati tja v strahu, da ne bi zagledala na blazini gubastega obraza starega moža in da se ne bi njen pogled srečal z njegovimi strogimi očmi. Praznoverna groza

jo je spreletela in drgetati je začela po vsem telesu, vendar v svojem sklepu ni omahovala.

Ključ starega pisalnega pulta so bili našli v jopiču rajnkega in ji ga izročili. Ta ključ je zdaj krčevito stiskala v roki. Rabiti ga hoče, rabiti zato, da bo storila nekaj proti zadnji volji rajnkega. Če ima stara teta prav, če ji je oče res naložil tisto krivično obveznost, potem se bo te obveznosti na vsak način odkrižala.

Stopila je naprej in obstala pred starim pultom. Sicer je zastrla okna, da bi bila varna pred opazovalci, in tudi vrata je zapahnila, a vendar je vsa drgetala, da se je tresla Zsvetilka v njeni roki, in se kakor zločinka ozirala na levo in desno. Ključ je bil zaradi ležanja v morski vodi zarjavel. Ko ga je potisnila v ključavnico in ga s težavo obrnila, je silno zaškrtal. Zdrznila se je in vzdignila glavo, da bi prisluhnila. Tam za onimi vrati v stanovanjski sobi je ležala krsta. Ali se ni premaknila kljuka na vratih, kakor bi bil nekdo položil roko nanjo?

»Kako sem neumna!« je rekla glasno, da ni se bolj opogumila. Toda njen glas je imel čudno votel zvok, česar se je spet prestrašila.

»Mora biti, več kakor moje življenje je odvisno od tega,« si je rekla. Odločno je primaknila stol in odprla pultovo pokrivalo. Začela je pregledovati očetove papirje. To ni bilo težavno opravilo. V prvih predalih, ki jih je potegnila ven, je našla nekaj na gospodarstvo se nanašajočih beležk. Drugih spisov ni bilo. Oddahnila se je. Morda oče sploh ni zapustil nikake pisane oporoke in ji zato ne bo treba nič zatajiti ali uničiti.

Novice

* **O vzrokih revizije v Delavski zbornici,** ki se je vršila ob koncu preteklega meseca, objavlja bivši predsednik te zbornice g. Lovro Jakomin daljšo izjavo, v kateri ugotavlja, da je minister za socialno politiko in narodno zdravje poslal posebnega zastopnika v Ljubljano na podlagi vloge, ki so mu jo svoj čas izročila svobodna strokovna združenja: Strokovna komisija, Narodna strokovna zveza in Jugoslovanska strokovna zveza. V tej vlogi so zahtevale imenovanje nove uprave iz predstavnikov vseh delavskih strokovnih združenj. Nova uprava naj bi razpisala volitve. Nadalje so zahtevale izvedbo volitev tudi za vse ostale socialno-politične ustanove, ki se naj začasno postavijo pod upravo zastopnikov vseh delavskih strokovnih in nameštenskih združenj. Svobodna strokovna združenja so v svoji vlogi navajala, da zastopajo velikansko večino slovenskega delavstva. Pri zadnjih volitvah obratnih zaupnikov l. 1938., ki jih je vodila zdajšnja, iz zaupnikov Jugorasa imenovana uprava Delavske zbornice, je glasovalo za svobodna združenja čez 38.000 delavcev, za Jugorasa pa 8000. Poleg tega je bila ministru izročena še posebna prošnja, ki utemeljuje potrebo čim prejšnje revizije celotnega poslovanja današnje uprave Delavske zbornice. Bivši predsednik Delavske zbornice g. Jakomin navaja v svoji izjavi tudi vsebino razgovorov z ministrovim odposlancem načelnikom Brankom Petrovičem.

* **Sladkorja je dovolj.** Prodajna centrala za sladkor je izdala poročilo, v katerem je ugotovila, da je dovolj sladkorja do novega pridelka in da je nepotreben strah, da bo sladkor pošel. Zato ni treba nikomur delati zaloge sladkorja, kar bi bilo škodljivo, ker bi tedaj v resnici sladkorja lahko začelo primanjkovati, če bi si ga nekateri nakopičili v svojih zalogah. Centrala je tudi izvedela, da so nekateri trgovci začeli podraževati sladkor. Zato opozarja rabnike, naj ji vsak primer neupravičene in nedovoljene podražitve sladkorja javijo. Prodajna centrala za sladkor bo ustavila dobavljanje sladkorja tistim trgovcem, za katere bo ugotovila, da so ga neupravičeno podražili.

Predali so bili pregledani. Zdaj bo treba pregledati le še veliki srednji predal, katerega ključ je našla v enem izmed malih predalov. S tresočo se roko je odprla ta predal. Če tudi tu ne bo nič, potem ni oče zapustil nikakega pisanja o svoji poslednji volji in ona se bo z vsjo pravico lahko smatrala za gospodarico vse imovine.

Toda ni bilo tako! Našla je, kar se je bila bala najti. Izvlekla je iz predala povezek papirjev, povezan z vrvcu. Sapa ji je zastala, spoznala je na ovitku pisavo svojega očeta. »Moja zadna volja« je bilo zapisano z roko, ki je bila znala bolje ravhati s plugom in koso kakor s peresnikom.

Srce ji je viharno tolklo, ko je odvezovala vrvcu. Stari je v tem ovitku shranjeval vse, kar mu je bilo ljubo. Najprej je Ernestina opazila pismo, ki ga je bila pisala njena mati očetu, ko je bila še nevesta. Nato je našla novoletno voščilo Marije in enako voščilo Rozike, oboje skoro prvi pisalni poskusi otrok. A dobila ni ničesar, kar bi pričalo, da je imel oče rad tudi njo, Ernestino.

Njena usta so se krčevito stisnila. Ta ne-ljubezen ji je olajšala to, kar je hotela storiti. Odkrila je papir, ki ga je iskala. Naglo ga je prečitala. Da, zapisano je bilo, česar se je bala. Tisoč tolarjev mora izplačati Rozil! S tem da ne dela svojih hčerki Ernestini nikake krivice zakaj domačija je v zadnjih letih znatno poskočila na vrednosti. Tako je bilo zapisano v oporoki.

To ni krivica! Kaj ni s svojim delom in skrbjo dvignila gospodarstvo, a sad njenega

* **Naši delavci v Belgiji so zaposleni.** Naše zunanje ministrstvo objavlja po podatkih, ki jih je dobilo, da se vsem našim državljanom v Cerentu in Anversu dobro godi in da večina izmed njih že spet dela.

* **Upokojen je bil dolgoletni oddelčni predstojnik pri okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani g. Ivan Mlinar.** Nedavno je bil proslavil svojo 70letnico. Ob tej priliki njegovega odhoda so mu tovariši v uradu priredili lep poslovilni večer. Predsednik okrožnega urada inž. Sodja, ravnatelj dr. Bohinjec in predsednik zveze blagajniških zdravnikov g. dr. Dereani so mu izrekli prisrčne besede v slovo. V imenu njegovih tovarišev sta se poslovila od njega gg. Jugovec in Krek. G. Mlinar je eden izmed najmarljivejših delavcev v socialističnem strokovnem gibanju in uživa v vsej javnosti ugled.

* **Koroške vesti.** Oblastva so nedavno povedala slovenske materinske proslave na Koroškem. Slovenska prosvetna zveza je posredovala na odgovornem mestu in je celovški deželni glavar objasniti svojo prepoved tako, da je bil letošni materinski dan v Nemčiji določen za 19. maj in da je na ta dan izvedlo materinske proslave narodnosocialistično žensko združenje. Zato da ne gre, da bi kdo še posebej proslavljal materinske dneve. — Dne 2. t. m. se je avtobusni promet še bolj omejil. Nedeljske vožnje sploh izostanejo, na delavnike pa imajo pri vožnji prednost v raznih poklicih zaposleni imetniki mesečnih in tedenskih vozovnic ter šolarji. — Letošnji cerkveni davek se bo plačeval v štirih obrokih. Krška škofija je sestavila dve tabeli, prvo za lastnike kmetij in gozdov, drugo pa za delavce, uradnike, trgovce in obrtnike. Pri kmetijah se ravna cerkveni davek po višini čistega katastralnega odnosa od 4 do 60 mark za katastralni donos od 20 do 600 nekdanjih avstrijskih kron. Nekmetje plačujejo prispevek po višini svojega zaslužka ali drugega rednega dohodka. Največ znaša zanje en odstotek. — V Borovljah je umrl znani slovenski prosvetar in društvenik g. Jakob Wieser. Pokojnik je bil izmed tistih zavednih korenin, ki jih najdemo tako redko. Ko se je pred 35 leti ustanovilo v Podljudelju prvo slovensko delavsko društvo, je bil rajni med ustanovitelji.

* **Velika sokolska tombola bo v nedeljo 16. t. m. v Mariboru na sokolskem telovadišču v Ljudskem vrtu.** Ker znašajo denar-

ni dobitki 20.000 din, od tega prva tombola 12.000 din, in je poleg tega še 10 tombol (šivalni stroj, osem koles itd.), vlada za tombolo veliko zanimanje v Mariboru in po vsej bližini in daljni okolici. Pri tomboli bo igrala godba, po tomboli pa bo velika ljudska veselica brez vstopnine. Pridite v nedeljo 16. junija v Maribor. Začetek ob pol 15. uri (pol 3. popoldne).

* **Kmetje v Slovenskih goricah kosijo po toči opustošeno rž.** Toča, ki je obiskala 27. maja velik del severnega dela Slovenskih gor, je napravila občutno škodo. Med žitom sta najhuje trpela rž in ječmen, ki ju je toča zbila v tla. Opustošeno mlado rž so začeli nekateri kmetje kositi in sušiti za krmo živini, da bi se lahko posadili na tistih njivah turščico in krompir. Prizadetim posestnikom bi bilo treba priskočiti na pomoč s podporami in odpisom davkov.

* **Sneg v Bosni.** Pretekli teden je divjalo v Bosni veliko neurje. Neprestano je deževalo in na nekaterih visokih planinah je zapadel sneg. Kmetje v tistih krajih ne pomnijo, da bi bil kdaj v tem času zapadel sneg.

* **Miši so osiromašile premožno občino.** Občina Vrbovec v križevskem okraju na Hrvatskem je med najbogatejšimi hrvatskimi občinami. Pri vsem svojem bogastvu pa je ta občina letos strahovito prizadeta. Občina šteje 22.000 duš in vsi ti prebivalci so čez zimo stradali. Vso njihovo setev so namreč lani uničile miši. Pa tudi po shrambah je bilo toliko miši, da so uničile mnogo živil. Oblastva so morala poskrbeti, da je občina Vrbovec v teku zime in pomladi dobila 34 vagonov turščice in 14 vagonov pšenice, za živino pa 25 vagonov sena in slame.

* **Voda je zalila Negotin.** Po večdnem deževju je mesto Negotin v timoški krajini v nedavni noči zadela strašna nesreča. Voda je na dveh mestih prodrla obrambni nasip in se razlila po mestu. Vdrla je tudi v električno centralo in ustavila vse stroje, tako da je bilo vse mesto nenadno v temi. Prebivalstvo je v temi začelo zapuščati domove in je obupno klicalo na pomoč. Prihitelo je vojaštvo, ki je reševalo iz hiš predvsem ženske in otroke. Proti jutru je voda nekoliko padla. Poplah med prebivalstvom pa se kljub temu ni polegel. Poplava je napravila v mestu velikansko škodo. Mnogi ljudje so ob vse imetje. Poginilo je mnogo živine. Brezgoje je prestopila tudi reka Timok in na več krajih porušila progo Negotin—Zaječar. Po-

seveda lahko omožila z Martinom. To, da je Roza naklonjena Martinu, je Ernestina s svojo žensko ostroumnostjo že zdavnaj spoznala. Da se je z njim igrala, je izviralo le iz njene razposajene narave. Ernestina je vedela, da bi Roza Martina naposled uslišala. In Ernestina naj bi zdaj Rozi pomagala do smotra?

»Ne storim tega, ne morem,« je mrmrala. »Samo svojo pravico si jemljem, pravico, ki mi jo je lastni oče krtil!«

Držala je papir v rokah in strmela vanj. Ali ga naj uniči? Potem bi bila nesporna lastnica vse domačije. Ali pa naj gre k odvetniku in mu naroči, da ovrže oporoko na osnovi dokazil, ki jih ima shranjena in ki pričajo, da je rajnika sestra prejela iz domačije več, kakor ji je po pravici pripadalo? To bi bilo glede na postave pravilno, a nkratu bi jo to spravilo v sramoto. Po vsej vasi bi ljudje stikali glave in šepetali o njej. Nankrat bi se javno mišljenje sprevrglo v Rozino korist.

A Martin? Ta bi njen postopek gotovo grajal in bi naposled smatral za svojo dolžnost, zavzeti se za oškodovano Rozo. Ne, boljše je odstraniti papir, o katerem ne more nihče zanesljivo trditi, da je sploh obstajal. Ustna določila pa ne veljajo.

Njeni prsti se niso tresli, ko je približala papir luči. Vzplamtelo je, se skrivilo in v naslednem trenutku je bil na tleh kupček pepela, na katerega je stopila, da je pogasila zadnje iskre. Nato je pult skrbno zaklenila, vzela ključ s seboj in mirno odkorakala v svojo sobo...

...da je že bila govorila o tem,

da mora Roza nekaj dobiti... V svoji naklonjenosti do Roze je bila že tu in tam rekla, da Roza nikakor ni tako siromašna, kakor pravijo nekateri ljudje. Stari Holstein da je imel namero, zapustiti ji neki znesek, ki bi ji ga morala Ernestina izplačati v gotovini. Holstein da je večkrat govoril o tem, da namerava shraniti oporoko na sodišču. Gotovo da je to tudi storil, Gospodje od sodišča da se bodo že oglasili in poklicali prizadete k sebi, ko se bo oporoka odprla in prebrala.

Toda čakanje na oporoko j ebilo zaman. Dnevi so potekali, a s sodišča ni bilo glasu. Naposled so na sodišču vprašali po oporoki in izkazalo se je, da tam ni bilo nikakega pisanja. Stara teta je majala z glavo in tolažila Rozo, katere obraz je postal v zadnjih tednih čudno ozek, češ da bo treba še pogledati vsebino očetovega pulta.

»Saj mi je rekel, da se te bo zanesljivo spomnil v oporoki. Predobro je poznal Ernestino! Tam v predalih bo njegova oporoka!«

Spravili so se na preiskavo pulta. V prisotnosti prizadetih je vaški razsodnik, tisti ribič Anders, ki je bil kot star hišni prijatelj obvestil svojce o smrti starega Holsteina, iskal oporoko. S krčevito sklenjenimi rokami je stala Roza ob pultu in s široko odprtimi očmi sledila vsaki kretnji moža, ki je predal za predalom skrbno pregledal. Naposled je delo končal.

»Kaj ni nič, Anders?« je šepetaje vprašala deklica.

»Nič, otrok! Čudno se mi to zdi, saj je stara teta trdila...«

(Dalje.)

staje v Mokranju, Velikovu, Rajcu, Roglevu in Drušniku so bile pod vodo. Ves železniški promet na tej progi je ustavljen.

* **Strela je udarila v nedeljo zvečer** v kozolec župnišča pri Sv. Petru na Kronske gori in ga upepelila. Gašenje je bilo nemogoče, ker je stal kozolec visoko na hribu.

* **Zagoneten strel v lovca.** V Vuhredu je šel v nedeljo 44-letni Ivan Potočnik na lov na srnjake za Petra Mravljaka. Ko je hodil že eno uro iz Vuhreda, je počil strel z Borovnikovega hriba in mu prebil lica. Moral je v slovenjegraško bolnišnico.

* **Neurje nad Mariborom in Slovenskimi goricami.** Te dni je spet huda nevihta prišla nad Maribor in mariborski okoliš. Ponekod je padala tudi toča, zlasti na meljski in šentpetrski strani, pa tudi v Košakih, na Pesnici in naprej proti Slovenskim goricam. Toča, ki je padala v Košakih, pri Sv. Petru in v bližnjih krajih Slovenskih goric, je bila izredno debela. K sreči je padala toča med dežjem, tako da je povzročila le manjšo škodo.

* **Samomor Slovenca v Zagrebu.** V nedavni noči si je v Zagrebu vzel življenje Slovenec Rado Žakej, 32 let stari delavec iz Marijinega dvora pri Ratečah in sicer se je vlegel na tračnice, da so mu kolesa potniškega vlaka odrezala glavo. Bil je pri priči mrtve. V poslovnem pismu je navedel, da se je odločil za samomor zaradi nesrečne ljubezni.

* **Samomor Slovenke v Zagrebu.** Nedavno so našli v rokavu Save pri Žitnjaku truplo neznane utopljenke. Policiji se je posrečilo dognati, da je utopljenka 35letna služkinja Terezija Romihova, po rodu iz Slovenije.

* **Smrtna nesreča.** Nedavno so pripeljali v ljubljansko bolnišnico 60letnega delavca Jožeta Lazanskega iz Križi pri Trzinu. Zaposlen je bil v gramozni jami, pa se je odtrgal plaz zemlje in ga zasul. Lazanskega so šele po daljšem trudu odkopali nezvestnega. Dobil je hude notranje poškodbe, za katerimi je v bolnišnici umrl.

* **Dva utopljenca.** V Cerkniškem jezeru so pred dnevi našli truplo neznanega, okrog 35 do 40 let starega utopljenca. Iz Savinje blizu Laškega pa so potegnili iz vode truplo okrog 45 let starega utopljenca, dolgih rjavih brk, oblečenega v moder suknjič in kariraste hlače. Imeni obeh utopljenca sta neznan.

* **Požar pri Ptuj.** Te dni je nastal požar

v gospodarskem poslopju posestnika Ivana Munde v Gorišnici pri Sv. Marjeti niže Ptuja. Ogenj je uničil poslopje s krmo, raznim orodjem in živili. Poleg tega je še zgorelo tudi mnogo drv.

* **Dekletce je utonilo v vodnjaku.** V Hrušici pod Gorjanci se je igrala pri nekem vodnjaku 4letna hčerka posestnika Ambrožiča. Otrok se je sklonil nad vodnjakovo nezavarovano odprtino in strmoglavil v vodnjak, kjer je utonil. Trupelce so vaščani s hudo muko spravili iz globokega vodnjaka.

* **Samomor zaradi sinčkovne smrti.** Nedavno so našli neznano utopljenko ob desnem dravskem bregu v bližini šempetrskega otoka pri Mariboru. Zdaj so ugotovili njeno ime na podlagi izjave njenih staršev. Gre za 36 letno posestnikovo hčer Marijo Oslovnikovo iz Dravograda. Bila je dalje časa bolna. Razen tega je bil nedavno konj brnil njene 6letnega sinčka Ivana tako hudo, da je za posledicami umrl. Smrt ljubljene sinčka jo je tako pretresla, da se je odločila za smrt.

* **Ponarejeni 500 dinarski bankovci** so se pojavili v Slovenskih goricah. Bankovci se razlikujejo od pravih v toliko, da so zamazani in iz tršega papirja. Opozarjamo, naj bodo ljudje previdni pri sprejemanju petstotakov, da ne bodo trpeli škode.

* **Vojake so se igrali.** Nedavno so pripeljali v slovenjegraško bolnišnico 11letnega posestnikovega sinka Ivana Merkača iz Sel pri Slovenjem Gradcu, ki ga je obstrlel njegov 8letni tovariš Engelbert Luter. Otroci so se že večkrat igrali in predstavljali sovražna tabora na zapadu. Ko pa so nedavno dopoldne šli kakor po navadi v šolo, je malo iznad spodnjega Dularja v Selah počakal 8letni sovražni vojak Engelbert na sovražnika in zadel s kroglo iz samokresa svojega nekaj let starejšega šolskega tovariša Ivana. Vprašanje je, kje je fantič našel strelno orožje in kje se je naučil z njim ravnati.

* **Vlomilci so izropali zlatarsko izložbo v Kranju.** Drzen vlom je bil izvršen v noči na soboto v zlatarsko izložbo Rudolfa Rusa v Kranju. Vlomilci so odnesli raznih zlatih predmetov v vrednosti okoli 80.000 din. Vlomilci so pustili na kraju vloma nekaj orodja, ki ga je policija zaplenila in s pomočjo katerega je bilo mogoče prijeti nekaj osumljenih oseb.

* **Strica je ubil.** Stari preužitkar Jakob Cotman na Igu je bil zelo vdan žganju. Vse, kar je naberačil, je pognal skozi grlo. Nedavno je samski delavec, 40letni Janez Ro-

tar zgodaj zjutraj šel z materjo Marijo, ki je sestra Jakoba Cotmana, z vozom na Rašico po drva. Nazaj grede sta se z materjo ustavila v neki gostilni na Turjaku in spila pol litra vina. Proti večeru sta se vrnila domov. Ko je sin odpeljal konja v hlev, je zagledal tam strica Jakoba Cotmana čisto pijanega na tleh. Stric je začel razgrajati. To je Janeza Rotarja razjezilo, zato je šel v gostilno hladit jezo. Pozno ponoči se je vrnil in pogledal v hlev, da bi konja nakrmil. Stric je začel razgrajati. Rotar je pograbil za tolkalo in strica večkrat udaril. Kam so udarci padali, Janez ni pazil. Strica je tudi nekajkrat brnil. Nasledni dan se Rotar ni zmenil za starega moža. Popoldne je šele izvedel, da je stric v hlevu umrl. Državno tožilstvo v Ljubljani je Janeza Rotarja obtožilo zločina uboja. Obtoženec je pred sodniki priznal dejanje. Obširno je opisal neznane razmere, ki so vladale pri hiši zaradi strica, ki je vedno sitnaril in razgrajal. S seboj je nosil vedno steklenico žganja. Mali senat je Janeza Rotarja zaradi zločina uboja odsodil na dve leti robije.

* **Nevaren tat straši po ljubljanski okolici.** Orožnikom v okolici Ljubljane dela mnogo pregrevance znani vlomilec in tat Jože Derenčin, po rodu Ljubljčan. Derenčin je po poklicu mizarski pomočnik in šteje šele 26 let, vendar je že zgodaj pričel živeti nepošteno življenje. Pred časom že se je naselil na Brezovici, kjer je kradel vse, kar mu je prišlo pod roko. Ko so ga orožniki začeli preganjati, je izginil pod Krim, kjer se je laže skrival. Tudi po izhanskih vaseh je kradel. Derenčin je pred meseci ukradel kolo in se začel z njim voziti po deželi. Nekajkrat se je odpeljal tudi čez Trojane v Savinjsko dolino do Celja in med potjo kradel, kar je dosegel. Pred dnevi se je Derenčin ponovno pojavil na Brezovici, kjer so ga orožniki aretirali. Uklenili so ga v močno verigo in ga namestili odvzeti v Ljubljano, nenadno pa je Derenčin ušel. Orožniki so kasneje spet iztaknili njegovo skrivališče nekje na Igu, vendar ptička niso našli v gnezdu. Derenčin se je zatekel najbrž v hribe pri Turjaku, kjer se je že nekoč skrival pred zasledovalci.

* **Nevaren jetnik je pobegnil.** V zaporih mariborske jetnišnice je bil nevaren prijatelj tujih koles Karl Rober, katerega je jetniški paznik nekajkrat na teden vodil v bolnišnico, kjer so ga zdravili. Tudi te dni ga je vodil tja. V bolnišnici pa je jetnik nenadno skočil skozi okno ter zbežal neznanokam.

EMILIO SALGARI IZGNANCI

»Kje je ta tovariš?«
»Teden dni preden ste me prijeli je pobegnil v tujino.«
»Ali si bil kdaj v Rigi?«
»Večkrat.«
»Ali si tam spoznal polkovnika Sergeja Vasiljeva?«
»Prvič sem ga videl na parniku, ki naju je pripeljal sem.«
»Lažeš. Prej si ga moral že poznati.«
»Prav. Če mi nočete verjeti, mi pa ne verjemite.«
»Trdim, da sta bila oba člana iste nihilistične zveze.«

»Ko sem študiral v Odesi? Menda ne veste, da je moje rojstno mesto ob Črnem morju, Riga pa ob Baltiškem morju.«

»Nesramnik, še zasmehovati me hočeš! Dovolj! Torej nočeta priznati? Odvedite oba v ječo in jima dajte vroč zajtrk. Ali ste razumeli?«

Kozaki so odgnali oba ujetnika pred seboj, toda niso ju spravili v tisto celico kakor prej, ampak z luknjo z okencem, ki je bilo zaprto in zamreženo. V celici je bila poleg praznega vedra le lesena postelja brez odej. Ta bedna sobica pa ni bila mrzla kakor prva celica, ampak topla, čeprav ni bilo nikjer videti peči.

»O, kakšno razkošje,« je vzkliknil Sandorf in spet postal boljše volje. »Ali se morda iz-

pravniku smiliva? Sicer se mi pa zdi ta toplota sumljiva. Kaj pravite, polkovnik?«

Častnik ni odgovoril. Vrgel se je na ležišče in skril obraz v dlane.

Na študentovem obrazu se je pokazalo globoko sočutje. Položil je tovarišu roko na ramo in tiho rekel:

»Pogum, dragi polkovnik. Upajva na boljše dni!«

Častnik je dvignil glavo in tovarišu stisnil roko.

»Saj mi poguma ne manjka. Toda mislim na ljubljeno sestro...«

»Se jo boste videli!«

Grenak nasmešek se je pokazal na ustnicah Vasiljeva. »Saj ne poznate sibirskih rudnikov!«

»Ali ni že mnogo jetnikov od onod ušlo?«

»Tiho, tiho! Zidovi imajo ušesa! Ena sama neprevidna beseda, pa bodo morali najinji tovariši iti za nama v izgnanstvo!«

Ivan je zdaj začel preiskovati zidove ozke celice, ker se mu je zdela naraščajoča toplota sumljiva. »Tu imava najmanj trideset stopinj toplote, med tem ko je zunaj petnajst stopinj pod ničlo. Ali je morda to začetek mučenja?«

»Pri tej policiji je vse mogoče.«

»Zdrobila bova steklo na oknu.«

»Da naju bodo potem čuvaji vkovali v verige!«

»Ali mislite, da se bom dal živ speči?«
»Tako daleč ne pojdejo!« ga je pomiril Vasiljev. »Tu vedo, da imam vplivne sorodnike v Moskvi in Petrogradu, ki se utegnejo pritožiti pri carju.«

Toplota je postajala čedalje neprijetnejša in neznosnejša. Zdelo se je, kakor bi prihajali nevidni plameni izza sten in kakor bi bila, tla, streha žareče peči. Pa vendar nista ujetnika opazila nobene odprtine v zidu.

Potem se ju je polotila huda žeja. Toda vrč za vodo je bil prazen. Sandorf ga je zagnal ob zid in ves besen zakričal:

»Dajte nam vode, zverine!«

Takoj se je prikazal čuvaj pri vratih.

»Prijatelj, nič vode nimava,« je rekel kolikor toliko prijazno Ivan.

»Nisem vajin prijatelj,« je surovo odvrnil paznik. »Jetniki me morajo imenovati 'blagorodje'.«

»K vragu pojdi s svojim blagorodjem. Prinesi nama vode in pogasi ogenj v peči!« Paznik se je škodoželjno zasmejal:

»S kosilom bosta dobila tudi pijačo!«

Potem je položil pred ujetnika sodček slanikov, dva suha hlečka kruha in vrč vode, ki je meril komaj dva litra.

»Ali naj bo to najino kosilo?« je vprašal študent. »Takšno množino slanikov nama poklanja izpravnik?«

»Lahko jih pojedeta, kolikor jih hočeta! Samo z vodo morata varčevati!«

Spet se je pokazal na njegovem obrazu porogljiv nasme.

»Zakaj? Ali je v Tobolsku voda tako redka? Nama pa dajte vode iz reke!«

»Če najdeta koga, ki vama jo bo prinesel!«

* **Žalosten dogodek v vinogradu v bližini Ptuja.** V vinogradu posestnika Alojza Malka na Galskem vrhu pri Sv. Urbanu pri Ptuj se je pripetil žalosten primer. V Malkovem vinogradu sta gospodar in njegova žena kopala, pomagala pa sta jima zakonca Ivan in Jožefa Drakšičeva. Med delom pa sta se Malek in Drakšič močno sprla in pomagali sta jima njuni boljši polovici. Nekajkrat je prišlo med obema moškima do spopada. Drakšič, ki je bil močnejši, je podrl Malka na tla. Tedaj pa je Drakšičeva žena z motiko začela udrihati po ležečem Malku z vso silo. Ko je Malkova žena hotela pomagati svojemu možu, je še ona dobila več udarcev od besne nasprotnice z motiko. Malku je Drakšičeva razbila lobanjo in je v nekaj minutah izdihnil, njegovo ženo pa so morali prepeljati v ptujsko bolnišnico, ker so poškodbe zelo resne. Podivjanko so zaprli.

* **Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor!** Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Maistrova ulica 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkostni znesek vložijo prošnjo in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev.

Popotnikova torba

Tri smrtne žrtve vlakov

Kranj, junija.

Te dni so nedaleč od postajnega poslopja v Kranju na četrtim tiru našli razmesarjeno truplo starega moža. Nekateri znaki so kazali, da je mož izvršil samomor. Prenesli so ga v mrtvašnico na pokopališču v Strazišču. Neka ženica je v njem prepoznala 81-letnega preužitkovca Mihaela Primožiča iz Hotavelj, občina Gorenja vas nag Škofjo Loko.

Pred kratkim sta se po kosilu oddaljila iz Kranja proti Trzinu ugledni kranjski kloparski mojster in vodni instalater Rihard Jakelj in njegov vajenec, da izvršita v Trzinu neka naročila. Zasedla sta motorno kolo, ki ga je vodil mojster, vajenec pa je sedel za

njim. Zdirjala sta po cesti proti Naklemu. Na ovinku pod Gornjimi Duplami v bližini gozda pa sta na križišču proge in ceste nedaleč od dupeljske postaje v smeri proti Križam nenadno treščila v vlak. Udarca je bil tako močan, da sta se oba nesrečnika odbila v velikem loku in obležala mrtva. O nesreči so bili brž obveščeni pristojna oblastva in svojci v Kranju. Mojster Rihard Jakelj je štel 45 let. Ker je bil splošno znan obrtnik, je novica o njegovi smrtni nesreči zbudila mnog osočutja z njegovo usodo in pomilovanja njegove družine. Vajenec je bil Franc Gutnik z Vrhnike in še ni bil dolgo v Kranju.

Roparji umorili zvestega paznika

Trbovlje, junija

V noči na nedeljo se je zgodil na dvorišču rudniškega konzuma na Vodah strašen zločin. Družba vlomilcev, menda so bili trije ali štirje, kakor kažejo razni znaki, je zvečer pripravila zasedo nekje blizu vodenske šole onkraj Trboveljske, po polnoči pa se je preko potoka pritihotapila na dvorišče konzuma. Po načrtu je enemu izmed članov družbe pripadla naloga, da pri stražni hišici počaka paznika Urha in ga pobije, medtem pa naj bi druga dva ali trije pripravili vse potrebno za vlom v prodajalno, kjer so hoteli onleniti blagajno. Razbojnik, ki mu je pripadla morilska vloga, je čez nekaj časa v resnici naletel na paznika, ki pa je bil dovolj duha prisoten in se je nasilnežu krenko postavil v bran. Med obema se je razvila huda borba med katero je paznik ranil razbojnika, ki je zbežal čez dvorišče in izginil v temo. Paznik je zaslutil, da so se morali bližje skrivati še drugi člani tolpe, in se je previdno odpravil proti zadnemu vходу v konzum. Pačdaši, ki so tam oprezovali, so se previdno potuhnil in pustili, da je paznik prišel v bližino, nato pa so planili nadeni in eden izmed njih mu je s sekuro prizadejal dva smrtna udarca po čelu. Paznik Urh se je zgrudil v mlaki krvi in tam so ga zjutraj našli mrtvega, sklonjenega čez ročni voziček in z rokami preko ran na glavi, iz katerih je izkravaval. Potem ko so izvršili dejanje, so roparji zvestemu pazniku pobrali pištolo in denar.

Ugotovitve, ki jih je orožniška postaja zbrala, pričajo, da je bil zločin v resnici zamišljen po velikopoteznem načrtu. Že poprej so razbojniki vdrl v delavnico tesarja Martina Klopčiča na Tereziji, kjer so odnesli sekuro, pilo in nož. Ko so se počasi tihotapili provi Vodam, so v Pauerjevi koloniji mimo grede izvršili več manjših vlomov in nabrali nekaj živil. Kakor kaže sled, so po zločinu bežali proti naseljem pod Mrzlico in dalje proti Savinjski dolini ali pa proti samotnim naseljem po hribih okrog Mrzlice in Sv. Plaine.

Iz Prekmurja

Dijak je po nesreči obstrelil tovariša. Zadnji dan šolskega pouka na murskosoboški gimnaziji se je žalostno končal za drugošolca Slavka Kneževiča, sina kavarnarja v Lendavi. Z nekim tovarišem je šel v gozd ob Ledavi. Tovariš je imel s seboj revolver in sta z zanimanjem pregledovala orožje. Vzela sta iz njega magacin z naboji, toliko pa še nista poznala orožja, da bi pogledala, če ni morda ostal v cevi še kak naboj. Sledil je strel, in krogla je drugošolcu Kneževiču prebila jetra in obtičala v hrbtnici. Prepeljali so ga v murskosoboško bolnišnico.

Smrtna žrtev strele. Posestnik Aleksander Balajc iz Sela je s svojo ženo delal na polju. Ker se je bližala nevihta, sta se oba tekla v bližnji gozd pod košato drevo. Med dežjem pa je začelo treskati in strela je udarila tudi v drevo, pod katerim sta vedrila zakonca. Strela je zadela Balajca na senca in je šla po levi strani telesa v zemljo. Nesrečni mož je bil na mestu mrtve. Ženo je strela omamila in jo je šele dež, ki je lil po njej, zbudil k zavesti. Tresla je moža, da bi ga prebudila. Ker pa je bil ves trud zaman, je poklicala ljudi na pomoč, toda možu tudi zdravnik ni mogel več pomagati. Pokojni Balajc je bil dober gospodar in skrben družinski oče. Štel je šele 40 let.

× **V moki se je zadušil.** Nedavno je 36letni delavec Sihra v okolici Brna na Češkem padel v jamo, kjer so mešali razne vrste moke. V jami je bilo šest metrov na visoko moke in vsa se je sesula na delavca. Čeprav so ga drugi delavci takoj potegnili ven, ni bil nič več živ.

Paznik se je obrnil in zaloputnil z vrati za sabo.

»No, prav dobro to kosilo ne bo!« je dejal polkovnik.

»Zato bo pa obilno! Ali smo mar v deželi slanikov?«

»Upam, da v sodčku ni kakšnega neprijetnega presenečenja! Kaj je rekel možak?«

»Rekel je, naj z vodo varčujeva. No, popila bova vso, in če bova žejna, bova toliko časa razgrajala, da nama bo prinesel nove. Menda naju ne mislijo pustiti, da bi od žeje umrli.«

Ivan, ki se mu je spet vrnila dobra volja, je vzel iz sodčka velikega slanika in ga z velikim tekom použil. Polkovnik je premagal svojo nezaupnost proti sibirski upravi in je sledil tovariševemu vzgledu. Oba že osemnajst ur nista ničesar pojedla in sta bila lačna.

Malo zalogo vode sta prav hitro popila. Vročina je bila neznosna, ribe pa slane, zato se ju je hitro polotila nepremagljiva žeja. Da bi jo premagala, je Ivan svetoval spanje. Na deskah sta se iztegnila, kolikor se je dalo. Globoka tišina in toplota sta pripomogli, da sta kmalu zadremala.

Toda kmalu ju je zbudila čedalje hujša žeja.

»Žge me,« je vzkliknil Ivan. »Prekleti slaniki! In ta vročina! Ali mar gori graščina?«

»Če bi gorela, bi se slišalo kričanje,« je odvrnil Sergej. »Bojim se, da je to krmiljenje s slaniki oblika mučenja, ki so jo pripravili za naju. Ali se spominjate, kako je izpravnik rekel, da bova dobila vročo južino?«

Ivan je ebesen zagnal sodček s slaniki proti vratom, da so se ribe raztresle po tleh.

»Odprite!« je zakričal, kar mu je suho grlo dalo.

»Tiho!« se je začulo od zunaj. »Drugače bom streljal!«

»Vode nama prinesi!«

»B'č vama bom prinesel in vaju pretepel, da vama bo koža ponokala.«

Ivan je začel prositi.

»Blagorodje, prinesi nama vode! Saj kar umirava od žeje!«

»Izpravnik je prepovedal!«

»Izpravnik?« sta vzkliknila Ivan in polkovnik hkrati. »Lažeš!«

»Če bosta vse priznala, bosta dobila pijačo, kolikor je bosta hotela.«

»Mučiti nas torej mislite!« je ves besen vzkliknil študent.

»To je samo preizkušnja s slaniki. Preden bo preteklo štiri in dvajset ur, bosta vse lepo povedala.«

Ne Sergej ne Ivan ni odgovoril. Ostrmela sta, kakor bi ju bil blisk zadel.

Četrto poglavje

MUKE

Vasiljev se je zdaj spomnil tistih grozotnih odkritij sirske policije, ki je nekoč o njih toliko slišal. Vseh premetenih načinov mučenja, ki so o njih govorili po Rusiji, pa ni mogel o njih verjeti, da bi bili sploh možni. Zdaj je začel razumevati peklenko zdolost sibirskih veljakov, ki se mu je nekoč zdela neverjetna.

Besna jeza se ga je polotila. Treščil je mizo ob zid, da se je razletela, in začel z enim kosom butati po vratih.

»Odprite!« je zakričal s hripavim glasom.

»Tiho, drugače bom streljal!« je grozeče odgovoril kozak za vrati.

»S policijskim predstojnikom hočem govoriti! Odvedite me k njemu! Jaz sem polkovnik Vasiljev!«

Paznik se mu je zasmel.

»Odprite, ali pa vam vse razbijem. Car je prerovedal mučenje.«

»Če ne boste mirovali, vas bom ustrelil!« Kozak je pomolil čevr svoje puške skozi majhno odprtino v vratih.

»Le streljaj! Ubij me!« je zaklical polkovnik in se postavil pred vrata. Sandorf pa ga je potegnil stran. »Živeti morate, gospod polkovnik — zaradi svoje sestre!«

Pri teh besedah se je tovariševa besnost hitro poglobila. »Moja sestra!« je bolno zajčal. »Prav imate! Hvala vam, Ivan!«

In omahnil je na tla. Skril je glavo v dlaneh in premišljal, premišljal. Kozak je odmaknil puško in zaprl odprtino v vratih.

Študent je med tem spet nekako zložil kosce razbite mize. Potem se je naslonil ob zid in se zastrmel predse.

Peklenko je trpel. Njegov jezik je bil zažgal in suh kakor usnje. Ni mogel več govoriti. Samo jecjal je še. Zdelo se mu je, da mu švigajo iz grla plamenčki. Vse v njem je gorelo. In poleg tega ga je še morila vročina, ki je prihajala iz neznanih virov. Prividi so jeli vstajati pred njim. V ušesih mu je brenčalo.

Tudi polkovnik je imel približno iste občutke, toda bil je močnejši in vse to ga ni toliko zadelo. Le časih je zastokal.

»Dajte mi piti... Samo nekaj kapljic!« je mrmral z zadušnim glasom.

Odiskakujoče bombe imajo strašen učinek

Skoraj je že prevladovalo prepričanje, da so se z raznim novim orožjem za zdajšnji krvavi ples založili samo Nemci, zavezniki pa da vseh dvaindvajset let po prejšnji svetovni vojni niso izumili ničesar novega. Toda zdaj so nas začeli počasi prepričevati, da temu le ni čisto tako, zakaj tudi z zavezniške strani poročajo o nekem novem, strahotnem orožju. To skrivnost je te dni razodel neki angleški novinar, ki se je nad zapadnim bojiščem vozil z letalom. Iz njegovega dopisa posnemamo:

»Zdaj sem na enem izmed francoskih bombnikov, ki so nočjo izvedli polet nad sovražno ozemlje z namenom, da bombardirajo nekatera važna sovražnikova mesta in čete v zaledju. Iz našega bombnika je bila skupaj vržena poldruha tona razstreliva na neko važno prometno križišče, ki ga je bila prej zasedla sovražna vojska. Z letala sem videl tudi mesti Saint Quentin in Cambrai. Bili sta v plamenih.

Kar pa je najzanimivejše, je tole: Pri tem

svojem poletu sem imel priliko videti učinek neke posebne vrste francoskih letalskih bomb. Mlad letalski častnik, ki se je tudi vozil z našim bombnikom, mi je razlagal, kako se te bombe uporabljajo in kako učinkujejo.

Te bombe, je dejal, se mečejo samo iz majhne višine. Ko takšna bomba pade prvič na zemljo, odskoči še dvakrat ali trikrat nazaj, vselej pa se delno razpoči. Odskoči pa le tedaj, če je bila vržena iz majhne višine. Če jo je letalec vrgel previsoko, bomba ne odskoči, temveč se takoj pri prvem stiku z zemljo vsa raztrešči. Zgodi se dostikrat, da takšna bomba, če jo je letalec vrgel iz prave višine in pravilno, odskoči više kakor pa leti letalo, iz katerega je padla.

Angleški dopisnik z bojišča naposled pripominja, da je učinek takšnih bomb strašen. Kamor so padle, so zapustile za seboj same razvaline. Predvsem so namenjene sovražnikovim oklepnim oddelkom. Vidi se torej iz tega, da so Francozi tudi iznajdljivi.

Najhujše orožje so tanki, ki bljuvajo ogenj

Še zmerom ni čisto jasno, katero orožje je imel v mislih nemški kancelar Hitler, ko je v nekem svojem lanskem govoru dejal, da ima Nemčija pripravljeno posebno učinkovito orožje.

Najprej so Nemci presenetili svet v zdajšnji vojni z magnetičnimi minami, vse je bilo tedaj prepričano, da drugih novosti nemška vojska nima. Angleži so hitro našli protiorožje in magnetične mine danes niso več toliko nevarne. Potem pa so Nemci prišli še z drugimi novostmi, tako z velikanskimi letali za prevažanje vojaštva. Takšna letala so se izkazala pri pohodu na Norveško, kamor je privedlo eno samo takšno letalo kar po 50 vojakov z vsem potrebnim orožjem, mu-

nicijo in hrano. Najbolj pa je svet ostrmel, ko je videl, kakšne uspehe dosegajo Nemci z nadaljnjo svojo novostjo, s padalci, ki napravljajo zmedo v nasprotnikovi deželi sami. Nemci menda niti sami niso pričakovali, da se bodo ti padalci tako dobro obnesli. Toda obnesli so se res prav izvestno samo toliko časa, dokler ni nasprotnik uredil posebne oddelke z nalogo, da zatirajo spuščanje padalcev. Pred nekaj dnevi pa so iz svoje zaloge presenetljivih novosti vzeli Nemci še eno: tanke, ki mečejo ogenj na sovražnika. To delo opravljajo vojaki, oblečeni v nezgorljivo obleko iz azbesta. To je doslej najstrašnejši izmed vseh sodobnih bojnih strojev.

Ti oklepni metalci ognja, ki so predvsem namenjeni uničevanju mest in vasi kakor tudi čelnim napadom na utrjene postojanke, so med morilnim orožjem menda zadnja iznajdba. Stevilni francoski vojaški strokovnjaki priznavajo, da je zavezniška vojska zdaj primorana sklepati hitre odločitve, da dohitijo strahoviti napredek nemške mehanike, piše dopisnik »United Pressa« z zapadnega bojišča.

Metalci ognja so hitri in celo tako lahki, da jim je pri obrambi to v škodo. Oboroženi so z dvema strojnima puškama in enim topom. Metalci ognja bljuvajo ognjene jezike celo na daljavo več deset metrov. Navadno ima tank nalogo, da napada kakšno zgradbo in da tedaj branilce ošvrkne s svojim smrtnim curkom. Tank brizga iz sebe gorečo tekočino, ki jo vozi s seboj v velikem kotlu. Če je napadena trdnjava zelo utrjena, potem poskuša tak tank najprej s svojim topniškim ognjem narediti luknjo skozi zid, nato pa skozi to odprtino brizgne goreči curek. Tank lahko drvi po ulici z veliko hitrostjo, pri tem pa zažge kar vsako tretjo hišo. Za uničenje mesta to že čisto zadostuje, kajti ogenj se potem kaj hitro sam širi dalje, če že enkrat vsaka tretja hiša gori.

Nastop takšnih tankov je za sovražnika vsekakor precej nevaren, toda tudi ne vselej. Če naleti na trdnjavo, kjer je posadka oborožena z dobrimi protitankovskimi topovi, potem se celo tej ogenj bljuvajoči zverini ne godi dobro. Navadno imajo utrdbe takšne topove, da njihove granate lahko prebijejo tudi najmočnejši oklep na tanku. Tanki, ki bljuvajo ogenj, niso hogve kako trdni. Ko so Nemci pred nekaj dnevi prvič prinesli na bojišča te majhne tanke, piše dopisnik »United Pressa«, jih je francosko-angleško protitankovsko topništvo mnogo ugodilo. Karkoli je granata zadela, vse je obtičalo na mestu nemoravno. Nekaj časa tako opretnost tanka, ki bljuva ogenj okoli sebe, kakor bi pihala ranjena zver, nato pa utihne.

Toda nihče ga ni slišal. V policijski palači je vladala mrtvaška tišina — nočna tišina. Za stokanje obeh obupancev se ni nihče brigal. Saj noč hitro mine! In v eni noči nihče ne umre od žeje! Tako je pač moral računati izpravnik.

Med tem pa so bolečine obeh nesrečnikov postajale čedalje hujše. Ivan se je stiskal v kotu celice in hropel. Oči so se mu izbuljile. Vasiljev je skoraj besnel.

Potem sta oba zapadla v nekakšno otopenost. Sama nista vedela, kako dolgo sta ostala v njej. Ko se je polkovnik zbudil iz nezavesti, je mesečina silila skozi stekla visokega okna.

Vročina je menda popustila. Toda njuna žeja se vendar ni zmanjšala. Nasprotno, še hujša je postala in Sergej se je bal, da bo zaradi nje znorel. Ko je opazil, kako Sandorf ves zmeden prigrizuje kos slanika in pri tem z ubitim glasom prosjači za kapljico vode, se mu je stemnilo pred očmi.

»Ivan, jaz vam bom dal nekaj pijače,« je zmagovalno vzkliknil polkovnik. »Ne vode, ampak krvi!«

Ivan je v mesečini opazil, kako je polkovnik razgalil svojo roko in se z zobmi zagrizel vanjo. Takoj nato je brizgnil rdeč curek v njegov obraz.

Vasiljev je potisnil roko k Ivanovim ustnicam. Kri je oškropila študentov obraz.

»Pij, pij! Nikoli ne bodo zvedeli imen prijateljev!«

Ivan se je zgrozil in se obupan obrnil stran.

»Kri iz mojih žil! Pij! Pij, preden se bo brez haska izgubila!« je silil Sergej.

»Ne!«

V tem trenutku so se odprla vrata. Ječar s svetilko je stonil čez prag in zakričal:

»Kaj se tu godi? Kri! Na pomoč!«

Nekaj trenutkov nato je cela kopica kozakov stala v celici.

»Samomorilec!« je dejal ječar, ko je osvetlil polkovnikov obraz.

»Kaj te pa to briga!« je vzkliknil Vasiljev z upornim glasom.

Ječar je pogledal polkovnikovo roko. Iz odprte rane je še zmerom brizgala kri. Vzel je rutico in z njo spretno zavezal rano. Potem je začel iskati, kje ima jetnik orožje.

»Saj nimam ničesar. Z zobmi sem se ranil. Dajte mi vode!«

»Pozneje, ko dovoli izpravnik!«

»Odvedite me k njemu!«

»Ali ste se odločili, da boste vse povedali? Poizkus s slaniki se zmerom obnese. Jezik razveže!«

»Ne, ne bom govoril.«

»Kakor že hočete. Pojdite z menoj. Izpravnik vas čaka.«

Vojaki so dvignili puške in odvedli jetnika, ki se ni prav nič upiral. Vodili so ga po dolgem hodniku v sobo, kjer je že enkrat bil.

Kako drugače pa je bilo danes v tej sobani! Bolj je bila podobna razkošni obednici kakor pa uradnemu prostoru. Veliki srebrni svečniki so jo razsvetljevali od vseh strani. Na sredi je bila miza, miza, ki se je kar šibila pod težo dobrih jedi. In koliko dobrot je bilo na mizi, koliko steklenic vode, koliko sočnega sadja!

Trije naslanjači so bili zasedeni. Na enem je sedel izpravnik, na drugih dveh pa dva njegova uradnika.

Ko sta oba kaznienca vstopila, so vsi trije v dvorani sreballi peneče se vino iz kristalnih kozarcev.

»Oh, kdo prihaja!« je vzkliknil izpravnik. »Upam, da vama je dala noč kakšno dobro misel. No, polkovnik Vasiljev?«

Orjak ni odgovoril. Njegove oči so obstale kakor prikovane na steklenicah vode, ki so stale pred policijskim predstojnikom. Kar pognal se je proti njim.

Njegov tovariš je omahnil na kolena in ječal:

»Vode! Vode!«

Štirje vojaki so se postavili s prekrižanimi bodali pred mizo, da bi preprečili polkovnikov namen. Močni častnik pa je dva odrinil in jima iztrgal orožje.

»Prostor!« je ukazovalno zakričal.

Kozaki so bili presenečeni in se niso upali niti ganiti.

Izpravnik in njegova uradnika so planili kvišku in izvlekli revolverje.

»Izpustite orožje, polkovnik Vasiljev, drugače vas čaka smrt!«

»Dajte mi piti, ali pa me ubijte!«

Komaj je izrekel te besede, že so ga zapustile moči. Orožje mu je padlo iz rok in omahnil je na tla.

Izpravnik je vojakom pomignil, naj se umaknejo, vtaknil je revolver v žep in dejal z glasom, ki je bil le na videz trden:

»Izdajte svoje tovariše, pa bo vašega mučenja konec.«

»Nikoli!«

»Carju boste izkazali veliko uslugo. Poplačani boste za to!«

»Ne maram biti — podel!«

(Dalje)

Notranja nesloga je pogubna za narode

Švicarski listi objavljajo nauke, ki si jih morajo mali narodi zapomniti iz razvoja dogodkov v zadnem času. Tako dnevnik »National Zeitung« iz Basla prinaša med drugim naslednje ugotovitve v zvezi z odločitvijo belgijskega kralja:

»Zadno dejanje belgijske žaloigre je zakrivila velika razdvojenost Belgijcev, ki je prišla prav v usodnem trenutku do izraza. Med Belgijci ni bilo enotne presoje političnega položaja in bližnje bodočnosti, pa tudi ne enotne politične volje. Zato smo v zadnjih mesecih spoznali, da je usoda države in naroda za daljšo dobo odvisna lahko samo od tega, ali obstoji v odločilni uri popolna edinstvo v vladi, v vseh odločilnih političnih vr-

stah in seveda tudi med vlado in narodom.

»Po dolgih letih notranjih preprirov,« izvajajo list, »je naposled v Švici nastopila popolna edinstvo v pogledu državne obrambe, toda potrebni sta nam še enotnost in jasnost politične presoje. Ne gre le za spoznavanje novih načinov vojevanja, temveč tudi za izvajanje pravih političnih zaključkov iz posameznih položajev. V tem pogledu pa mora naše časopisje storiti polno dolžnost, predvsem s tem, da varuje primerno razdaljo od dogodkov zaradi čim bolj nepristranske presoje. V vsakem položaju nam morajo naši listi dati možnost pravilne politične presoje dogodkov, da nam pokažejo jasno našo pravo pot.«

Da ne bi prihajali nazaj po svojce...

Ko danes odkopavajo stare grobove, opazajo tu in tam, da so bila trupla pokopana s odsekanimi glavami ali udi ali pa so bila celo povsem razsekana. Vzrok nam zdaj pojasnjuje neki učenjak. Pravi, da si je treba razlagati pokopavanje razsekanih mrtličev v starih časih s praznoverjem.

Ko se je v starih časih razširila kakšna kužna bolezen, so v družinah mislili, da tisti, ki umre prvi, pokliče za seboj druge člane. Da bi se to ne dogajalo, so svojci umrlega njegovo truplo razkosali. Tako je bil leta 1709. v nemškem naselju Kreiswaldu pokopan neki Georg Elchner. Ker so se po njegovi smrti bali, da bi jih ne poklical za seboj, so mu odsekali glavo in mu jo položili v krsto med noge. L. 1584. se je zgodil podoban primer v Jütteborgu, kjer so človeku, ki je umrl za kugo, v strahu, da bi ne prišel po koga, odsekali glavo z lopato.

Na Sedmograškem so celo še v tem stoletju, namreč l. 1903, hoteli ugonobiti do-

mnevnega ženskega vampirja s tem, da so mrtvi ženski natlačili v usta železa. V drugih krajih so pa v starih časih skušali onemogočiti povratek umrlega človeka na ta svet s tem, da so mu iztrgali srce, odsekali ude ali ga pa razsekali na kose.

Praznoverje, da mrtvi človek lahko pokliče za seboj ostale člane družine, je bilo razširjeno zlasti v dobi preseljevanja narodov. O tem se lahko prepričamo po izkopanih grobovih iz tistega časa. Tako so izkopali v okolici Vratislave mnogo germanskih grobov, v katerih sta bili dve tretjini okostij ljudi, ki so umrli v starosti 22 do 24 let, torej najbrž za kakšno nalezljivo boleznijo. Pri tem je bilo zanimivo, da so vsi okostnjaki ležali z obrazi k zemlji. Mnogim so pa tudi odsekali glave. Nekaj okostnjakov je bilo povsem razsekanih. Podobne najdbe v starih grobovih iz dobe preseljevanja narodov so našli tudi v mnogih drugih krajih, predvsem v spodnem Podunavju in na Madžarskem.

Vohunstvo med vojno je nevaren posel

Vsaka država si prizadeva, da pred začetkom vojne uredi in zavaruje tajno službo v sovražnikovi deželi za ves čas vojne. V mirnih časih je vohunska služba precej lahka. Kakor hitro se pa začne vojna, se nevarnost postotno poveča. V mirnem času obsodijo tujega vohuna na več let ječe, v vojnem pa ga ustrelijo.

Zato je potrebno pridobiti za vohunsko službo takšne ljudi, ki s svojimi zvezami, s svojim poklicem in z listinami ne zbujajo nikakega suma. Včasih tudi to ne pomaga. Ena sama majhna nerodnost, pa je vohun razkrinkan, kar v vojnem času gotovo terja vohunovo življenje. Vohuni morajo zelo dobro poznati splošni položaj in vsa vojaška vprašanja, da lahko služijo svoji domovini. Za tajno službo so potrebne dolga priprava, pri-sebnost in spretnost. Dalje mora biti vohun skrajno požrtvovalen in hladnokrven; prezirati mora nevarnost in biti svoji domovini vdan.

Med svetovno vojno se je zgodilo, da je kakšen vohun izdal svoje tovariše, da bi rešil samega sebe, ali pa je opravljal dvojno službo. Ni izključeno, da se to ponavlja tudi v zdajšnji vojni.

Po francoskih vesteh je Gestapo (tajna državna policija v Nemčiji) že l. 1936. skušala stopiti v zvezo z Nemci, ki bivajo v Angliji in Franciji. V začetku vojne je bilo število Nemcev v Franciji in Angliji velikansko. V Angliji so našli 126.389 Nemcev, od teh 7469 Avstrijcev. Razdeljeni so bili na tri sku-

pine. Prva skupina 486 oseb, ki so izpovedale svojo zvestobo nacionalnemu socializmu, je bila internirana v kentski grofiji. Druga skupina političnih beguncev, ki šteje 71.199 Nemcev in 822 Avstrijcev, je pod stalnim nadzorstvom. Ti politični begunci se ne smejo preseliti brez dovoljenja, smejo se pa gibati na omejenem prostoru. Ne smejo imeti avtomobila in ne fotografskega aparata.

Tretja skupina šteje skupno 47.285 Nemcev in 6597 Avstrijcev. Ti niso pod nikakim nadzorstvom, ker so se poangležili. To so oni, ki so se poženili v Angliji in katerih otroci so popolni Angleži.

V Franciji niso bile objavljene uradne številke Nemcev, toda verjetno je, da je tja pribežalo še večje število političnih beguncev. Francoska vlada jih je nekaj internirala, pozneje so pa bili izpuščeni na svobodo. Med temi političnimi begunci jih je prav gotovo nekaj, ki so v nemški službi. Vendar pa so glavni vohuni morda celo oficirji nemškega generalnega štaba, ki se z dovršenim znanjem jezika in s svojimi ponarejenimi listinami izdajajo v Angliji za državljane iz različnih angleških dominionov, v Franciji pa kot domačini iz Alzacije in Lorene. Potem so tu še Nemci iz Sudetov, ki imajo češke potne liste, Nemci iz poljskega koridorja ali Poznania, ki imajo poljske potne liste in stalno število državljanov iz nevtralnih držav. Ujeli so dva vohuna, za katera so ugotovili, da sta bila poljska oficirja nemške narodnosti iz Grodna, ki sta ušla iz rumunskega taborišča

v Francijo. Pred kratkim so ugotovili, da je bila skupina mladih deklet češke narodnosti, ki je bila zaposljena na važnih mestih v Londonu in v bližini vojaških taborišč ter vojnih pristanišč, v službi tujih vohunov. Angleška in francoska protivohunska služba neusmiljeno preganjata nevtralce, ki so na sumu, da so nemškega pokolenja.

× **Papež se ne bo selil v Ameriko.** Po nemški vesti so v Ameriki zanimali vest, da je predsednik Zedinjenih držav Roosevelt ponudil papežu neko mesto v Ameriki, kjer bi papež lahko bival, če bi se odločil, da zapusti zaradi vojne nevarnosti Vatikan.

× **Zakaj so imeli nemški tanki uspeh.** Poročevalec nekega budimpeštanskega lista se je mudil zadnji čas v Nemčiji in piše v svojem listu: Nemci so bili na zadno ofenzivo na zapadu temeljito pripravljeni. Med tišino ob Maginotovi črti se jim je posrečilo upleniti neki francoski top zoper tanke in na podlagi prebojnosti njegovih izstrelkov so okrepili oklope svojih bojnih vozil. Pri zadnji ofenzivi so se francoski izstrelki potem odbijali od teh oklopov.

× **Sirov petrolej v severni Sibiriji.** Na skrajnem severu Sibirije ob izlivu Jeniseja je že nekaj let posebna ruska odprava, ki raziskuje ozemlje, kjer so izviri nafte (sirovega petroleja). Pravi, da bodo še letos začeli pridobivati petrolej na tem ozemlju.

× **Roža, ki menja barvo.** Japonci, ki slovi-jo kot najboljši vzgojitelji cvetja, so vzgojili rožo, ki je v sencih bela, na solncu postane rdeča, ponoči pa dobi voščeno barvo.

× **Tobačni dim zadržuje hitrejši razvoj bolezenskih kali.** Že dolgo trdijo nekateri, da je tobačni dim dobro razkuževalno sredstvo, kar pa ni čisto res. Dr. Wolff piše, da ima tobakov dim sicer sposobnost zadržati razvoj raznih bakterij, ne more jih pa usmrtiti. Dr. Wolff je napravil več poskusov, da je to ugotovil. Izpostavil je bakterije v gostem tobačnem dimu, in sicer v dimu od cigaret in tobaka za pipo posebej. Po tem poizkusu je bakterije izpostavil 24 ur v toploti 37 stopinj Celzija, skupaj z drugimi bakterijami, ki niso bile izpostavljene učinkom tobačnega dima. Nobeni vrsti bakterij tobačni dim ni škodoval tako, da bi jih usmrtil, pri vseh je pa vplival tako, da je bil ustavljen njihov razvoj.

× **Palec noge prestavljen na roko.** Neki delavec v Ameriki je izgubil po nesreči palec desnice. Profesor Petrosjan, ki dela v zdravniškem zavodu v Erivanu, je presadil ponesrečenemu delavcu palec leve noge na desno roko. Nenavadna operacija se je posrečila. Presajeni palec dobro opravlja svoje delo in ročnost roke ni bila nič zmanjšana. To je bila druga operacija te vrste. Prvo takšno operacijo je izvršil prof. Petrosjan pred leti pri štiriletnem otroku, ki mu je manjkala prst od rojstva.

× **Podedljiva kratkovidnost.** Natančne raziskave kažejo, da je računati s kratkovidnostjo otrok, če imata oba roditelja v redu oči, le v 10 odstotkih vseh primerov. Če je eden izmed roditeljev kratkoviden, tedaj je kakšnih 30 odstotkov kratkovidnih; če sta kratkovidna oba roditelja, pa se ta odstotek zviša na 60.

× **Tobak ima slabe posledice.** Ameriški zdravniki so natančno preučili razmerje 2000 oseb glede na vpliv kajenja. Dognali so najprej, da poraba tobaka pri kadilcu do tridesetega leta stalno narašča, potem pa vidno popušča. Primerjava med kadilci in nekadilci je pokazala, da ima motnje krvnega obtoka 13.2 odstotka nekadilcev, a 25.4 odstotka kadilcev. Pri kadilcih je bilo teh motenj torej skoraj dvakrat več. Enako razmerje se je pokazalo glede želodčnih in črevnih motenj (21 odstotkov med nekadilci in 28.1 odstotka med kadilci) in glede živčnih obolenj (3.8 odnosno 6.7 odstotka). Manjša je bila razlika glede obolenj dihalnih udov, namreč 30.8 odstotka pri nekadilcih in 42.9 odstotka pri kadilcih. Vsekako kažejo te številke, da je vendarle boljše, če človek ne kadi. Nepobitno pa je, da nedorasli mladinci tobak zelo škoduje.

Iz naših delavskih krajev

Hrastnik

Celjsko okrožno sodišče je razpravljalo pretekli torek o hrastniškem dogodku, ki je bil mesca aprila in maja predmet številnih razpravljanih, govoric in polemik v rudarskih revirjih. Obdolženca inž. Zelinka Emanuela je zagovarjal g. dr. Korun iz Ljubljane, pokojnikovo ženo Gačnik Milko, kot zasebno udeleženko pa je zastopil g. dr. Kalan. Zdravko iz Celja. Zaslišanih je bilo več svedokov, na kar je spregovoril državni tožilec g. dr. Rus. V svojem govoru je pribil dejstva, ki kažejo, da se nasilna Gačnikova smrt ne da z ničemer opravičiti, ker bi se lahko g. Zelinko izognil vinjenega Gačnika po starem pregovoru, da se je treba ogniti pijanega s senenim vozom. Pripomnil je, da prhni pod zemljo družinski oče, ki kliče po zadoščenju in pravici. Potem, ko je Zelinkov branilec g. dr. Korun iz Ljubljane v poldrugournem govoru navedel vse mogoče in nemogoče olajševalne okoliščine in prid obtoženca, se je senat umaknil k posvetovanju in izrekel sodbo: Sodišče je obsodilo Zelinko Emanuela na dve leti strogega zapor, na dve leti izgube častnih državljskih pravic, plačilo povprečnine 1.000 din, na stroške celjske bolnice, 1.281 din pogrebnih stroškov in na plačilo kazenskega postopanja. Zahteve Gačnik Milke se zavrnejo na pot civilne pravde.

S tem je sporna zadeva med obema strankama končana, a posledice izgube reditelja Gačnikove rodbine bodo nosili potomci njegove krvi.

Zagorje

V nedeljo, dne 16. t. m. bo odkrilo Sokolsko društvo spomenik kralju Aleksandru I. Vabimo vse bratske podružnice NSZ iz okolice, da se udeležijo odkritja spomenika polnoštevno s prapori. Nacionalni delavci napravite svojo dolžnost in pohitite na ta dan k nam v Zagorje!

Mežica

Podružnica NSZ sklicuje v nedeljo, dne 16. junija 1940 članski sestanek, ki se bo vršil ob 9. uri v prostorih gostilne g. Stoparja. Na dnevnem redu bodo važne organizacijske zadeve, ki so velike važnosti za vse članstvo. Noben tovariš ne sme neopravičeno izostati in ne sme biti nikakršnih izgovorov.

Na sestanku se bomo razgovarjali tudi o predvidenem pešizletu, ki naj bi se vršil 29. t. m. Po končanem sestanku bo slikanje vsega članstva.

Hoče

Delavstvo tovarne Rütgers, ki je včlanjeno v NSZ, je bilo prejšnji mesec v meznem gibanju. Z ozirom na porast draginje je delavstvo zahtevalo povišanje temeljnih mezd in akordnih postavk. Istočasno je bila predložena zahteva po kolektivni pogodbi. Razgovori so se vršili 25. maja 1940. Do zaključka pa je prišlo 27. maja in je delavstvo prejelo 25% povišek na temeljne mezde. Akordna meza pa se je dvignila od 25 do 50%, tako da je povprečen povišek 35%.

Delavstvo je povsem zadovoljno s tem poviškom. S tem pa so se tudi uredile razmere in bo odnos med delavstvom in delodajalcem ugodnejši. To je lep uspeh Narodne strokovne zveze in delavstvo se tega dobro zaveda in upamo, da bo tudi pravilno cenilo svojo organizacijo.

Št. Pavel pri Preboldu

Z ozirom na odklonilno stališče, ki ga je zavzelo podjetje Jugoslovanske tekstilne tvornice Mautner d. d. v Sv. Pavlu na vlogo, ki sta jo poslali obe organizaciji zaradi razgovorov za sklenitev kolektivne pogodbe in zvišanja plač, se je vršila v sredo, dne 5. junija širša seja obeh podružničnih odborov in zaupniškega zbora. Na tej seji je bilo sklenjeno, da se ponovno pošlje podjetju vlogo in

sporoči želja delavstva. Res je, da je podjetje, ko je prejelo vlogo, zvišalo 25 par na uro, toda ta povišek nikakor ne odgovarja povišku draginje, kajti mi vsi vemo in tudi uradni indeks gre daleč preko 25 odstotkov in zato delavstvo ni dobilo primerne poviška. Navedba podjetja, da je delavstvo zadovoljno, nikakor ne odgovarja resnici, kajti delavstvo čuti, da je njegov zaslužek prenizek in da poviški, ki jih je doseglo, nikakor ne odgovarjajo draginji. Delavstvo pa se dobro zaveda, da je le potom organizacije mogoč uspeh in prav zaradi tega sta organizacija in zaupniški zbor prisilili centralo, da naj se izvede mezna akcija.

Delavstvo želi, da se mu uredi službeno razmerje s posebno pogodbo ter da se meza prilagodi življenjskim potrebam časa. Upamo, da bo podjetje tako uvidevno, da bo upravičenim zahtevam delavstva ugodilo in da ne bo treba posredovanja oblasti.

Jesenice

Podružnica Narodne strokovne zveze na Jesenicah ima v petek 14. t. m. ob 7. zvečer sejo organizacijskih zaupnikov. Pozivamo vse zaupnike, da se sigurno seje udeležijo, ker je program zelo obširen in prav tako važen. Bodite točni.

Mezde stavbnega delavstva

Ban dravske banovine je izdal odločbo, po kateri se veljavnost prvega dodatka, sklenjenega 3. junija h kolektivni pogodbi od 15. julija 1938, s katero se je uredilo delovno razmerje stavbnega delavstva za več kot polovico podjetij te stroke v dravski banovini, razširja na vso stroko v območju dravske banovine. Ta kolektivna pogodba z dodatkom velja torej za vse pooblaščenec graditelje, zidarske mojstre, studenčarje, tesarske mojstre ter pooblaščenec inženirje te stroke. Razširitev veljavnosti te pogodbe se je odredila glede na določila čl. 14, odst. 1. Uredbe o določanju minimalnih mezd.

Odločba je v skladu z vsebino zapisnika sestavljenega ob podpisu I. dodatka h kolektivni pogodbi za stavbno delavstvo. Glasom tega zapisnika se namreč naproša g. bana, da blagovoli veljavnost dodatka h kolektivni pogodbi razširiti na vse stroke v območju dravske banovine.

I. dodatek h kolektivni pogodbi za stavbno delavstvo gradbene stroke z dne 15. julija 1938 je bil sklenjen v smislu §-a 5. zakona o zaščiti delavcev ter §-a 209 obrtnega zakona pri kr. banski upravi med organizacijami stavbnega delavstva ter združenji delodajalcev. V svrhu določitve višine mezd se razdele posamezni kraji v 5 meznih razredov. V I. meznem razredu spadajo: Ljubljana, Maribor, Kranj, Jesenice in vsa stavbna dela industrije v občini Strazišče pri Kranju. Stavbna dela industrije v dosedanjih krajih III. razreda se pomaknejo v II. mezni razred.

V I. meznem razredu za tesarsko stroko so: Ljubljana, Maribor in Celje; srezi: kamniški, kranjski, laški, ljubljanski, radovljanski in škofjelški.

Vse mezde se plačujejo po meznem razredu, v katerega spada kraj, kjer se izvršuje stavbno delo ne glede na to je-li sedež podjetja v kraju, ki spada v kak drug razred. S 30. avgustom 1940 se mezna tarifa za vso stavbno stroko poviša v vseh razredih in v vseh kategorijah za —25 din na uro. Poviška so deležni tudi mladostni delavci izvzemši vajence, ki bodo odslej prejemali v I. in II. meznem razredu najmanj din 3.25, v III. meznem razredu din 3.—, v IV. in V. meznem razredu pa 2.75 na uro. Dodatek h kolektivni pogodbi je stopil v veljavo s 4. junijem 1940 ter velja do poteka odpovednega roka, ki se določi obojestransko na 1 mesec.

Pogajanja za sklenitev nove kolektivne pogodbe skliče na željo ene prizadetih strank kr. banska uprava — Inspekcija dela. Odpoved se izvrši s priporočenim pismom, naslovljenim na vse podpisnike pogodbe. Odpovedi je priložiti tudi načrt nove kolektivne pogodbe, sicer je odpoved neveljavna. Odslej bodo morali imeti zastopniki delodajalcev in delojemalcev pri pogajanjih in razpravah o sklepanju kolektivnih pogodb najširša pooblastila, da se tako onemogočijo dolgotrajna in za delavstvo škodljiva pogajanja.

Za pred 1. majem 1940 že prevzeta državna javna dela stopijo mezde tega dodatka v veljavo s 30. avgustom 1940. Do tedaj pa je za ta državna javna dela v veljavi kolektivna pogodba z dne 15. julija 1938. S tem je dolgotrajna borba delavstva zaenkrat končana, stavbno delavstvo je odslo takoj 5. junija 1940 na delo.

Ženski vestnik

Kako varčuješ pri kurjavi

Pametna gospodinja varčuje tudi pri kurjavi. Že ko zakuriš, sa lahko prihraniš dosti lesa, če si ga na drobno nasekaš. Čim tanjši so trske, tem zanesljiveje in hitreje se ogenj razvname. Prerahllo zvit papir prehito zgori in je zato boljše, da ga nekoliko trdneje zviješ v kepo. Papirne kepe pa naj ne bodo daljše od polenčkov samih. Z le-timi jih naložiš v plasti, ki se med seboj križajo.

Pri pečeh s pečnicami, ki dobro vlečejo, gornja vratca samo prisloni, dokler oglje ali premog ne zažari. Le spodnja vratca pustiš odprta. Na ta način se pečnice hitreje segrejejo in vročina ne pride tako neizrabljena in tako naglo v dimnik. Potem šele, ko je premog enakomerno rdeče žareč, zapreš gornja vratca. Tega trenutka ne smeš zamuditi in moraš paziti nanj. Posebno varčne gospodinjice nasujejo, preden vratca zapro, na najhujši ogenj lopatico belega pepela. V dobrih pečeh se tako vročina dalje ohrani in ostane drugi dan pod pepelom še nekaj žerjavice, tako da lahko naložiš novega premoga, če si prej žerjavico oprezno prebrskala. S tem spet prihraniš nekaj goriva.

Če premog še ni čisto izgorel, ga poberi drugi dan iz pepela in še enkrat naloži takrat, ko ogenj že dobro gori.

Celo premogov prah, ki se ti nabere v kleti ali drvarnici, da mnogo vročine, če ga znaš prav izrabiti. Najprej ga zmoliš z malo vode in temeljito premešaj z lopato. Pol lopate potem deneš na časopisni papir, ki si ga prej večkrat preganila, vse skupaj pa zviješ v kepo. Ko se je ogenj v peči dobro razvnel, deni nanj nekaj takih kep. Videla boš, da bodo dobro gorele in tudi vročine dajo precej; vrhu tega ne tle tako kakor tak premogov prah, ki ga kratko malo nasuješ na ogenj.

Za smeh in kratek čas

GLAS Z ONEGA SVETA

Nekega jutra bere Jaka Klobuštrin v časopisu svojo lastno osmrtnico. Kar zona ga obliha, ko kliče po telefonu svojega prijatelja Gašperja Hlačnika.

»Halo, Gašper, ali si bral mojo osmrtnico?«
»Da,« jeclja ves prepaden Hlačnik. »Kaj govoriš z onega sveta?«

V SOLI

Učitelj: »Če bi naš pesnik Prešeren še živel, ali bi ga današnji svet kaj občudoval?«
Jankec: »Seveda bi ga.«
Učitelj: »Zakaj pa?«
Jankec: »Zato, ker bi zdaj štel že 140 let.«

MATERIN PONOS

Mati (pripoveduje stricu): »Ne moreš si misliti, kako naš Melhijorček napreduje v šoli. Silno bistro glave je. No, Melhijorček, pojdi sem in povej stricu, koliko je ena in dve.«

Melhijorček: »Ena in dve je štiri.«
Mati (se ponosno obrne k stricu): »Vidiš, samo za eno se je zmotil!«

Pri obrambi domovine se pozabljajo domače protivnosti

»Jugoslovenska otadžbina« objavlja članek, v katerem pravi med drugim:

»Žaloigra tolikih malih narodov je tudi našemu narodu odprla oči. Mi Jugoslovenci sicer ne spadamo med najmanjše narode v Evropi, vendar nismo velik narod. To spoznanje mora voditi tudi našo politiko. Naša sila ni majhna, ako je naša volja enotna in ako je naša vera nezlomljiva. Vsekakor pa je naša usoda nerazdvojno povezana z usodo vseh malih narodov Evrope, zlasti onih v Podunavju in na Balkanu. V času politike velikih življenjskih prostorov, ki malim narodom odreja pravico do neodvisnosti, je naša dolžnost, da v obrambi pravic malih narodov gledamo tudi obrambo svoje svobode.

Jugoslavija je danes nevtralna in hoče nevtralna ostati. Ni razumnega človeka, ki bi mogel želeči, da naš narod spet doživi vse strahote vojnih spopadov, toda tudi zavarovanje nevtralnosti je potrebna pripravljenost, da se sirovo zanikano, da njo pa mora stati sila, ki jo bodo vsi spoštovali.

Ako bo vojni vihar šel mimo nas, ne smemo pozabiti, da bomo tudi potem morali

braniti domovino. V borbi za novi evropski mir bomo morali braniti neokrnjenost naših mej, neodvisnost in svobodo države. Tisti dnevi bodo za našo bodočnost enako usodopolni kakor so današnji vojni časi. V vseh razdobjih te strašne evropske stiske mora biti obramba domovine naša prva in zadnja briga. Enodušnost vseh zavednih in rodoljubnih sinov našega naroda v vseh krajih domovine je to brigo olajšala. Narod se je pokazal na višini svoje zgodovinske odgovornosti. Njegovo vodstvo ne sme zaostati za njim. Prebudila se je ena volja, pripravljena na vsako žrtve.

Jugoslovenski nacionalisti so napolnjeni z iskreno in globoko radostjo, ko vidijo, da se spričo nevarnosti z vso silo budi eden in isti občutek v najširših vrstah vsega našega naroda brez razlike političnega mišljenja. Tu se lahko pozabljajo in oproščajo vse protivnosti v nazorih glede na našo notranjo politiko. Kadar bo vihar prenehal, bomo sami svoje reči lahko reševali, ko zdaj vidimo, da nas vendarle vse veže en in isti vrhovni ideal.

Narodnostno načelo je osnova za male države

Sofijsko »Slovo« objavlja zanimiv uvodnik, iz katerega posnemamo:

»Novi svet in novi socialni, gospodarski in mednarodni odnosi bodo natančni odsev miselnosti ki bo zmagala na nevidnem miselnostnem bojišču. Na tem nevidnem bojišču, ki ga preveč preziramo, je načelo narodne države postavljeno pred hudo preizkušnjo. Res je, da to načelo, ki je dalo politično vsebino dobi po francoski revoluciji, ni še sirovo zanikano, toda v praksi je bilo že doslej v največjih središčih našega stare-

ga, nemirnega sveta skoro čisto zamenjano z vrsto novih pojmov, ki še niso dovolj prepričevalni a za male države je načelo narodne države življenjskega pomena. Spričo značaja moderne vojne, v kateri se zmage ne izvojujejo več toliko s starodavnim junaštvom kolikor z vsestransko oborožitvijo in industrijsko sposobnostjo, je za male narode neka npravna opora zgodovinska nujnost.

Sofijski list naglašja, da bi se prav Balkanci morali posebno držati načela narodne države.

to zvezo vsega jugoslovenskega naroda, ki edina more dati mir, varnost in v teh hudih trenutkih zmago našemu narodu in naši državi. Jugoslavija nad vse in pred vsem!

RADIO LJUBLJANA

od 16. do 23. junija.

Nedelja, 16. junija: 8: Jutrnji pozdrav. — 8.15: Cimermanov kvartet. — 9: Napovedi, poročila. — 9.15: Prenos cerkvene glasbe iz frančiškanske cerkve. — 9.45: Verski govor (ravnatelj Jože Jagodica). — 10: Orgelski koncert (plošče). — 10.30: Nedeljski koncert radijskega orkestra. — 12: Virtuoz (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Veseli godci. — 14: Sodobni ritmi (plošče). — 17: Kmetijska ura: Organizirajmo kmetijsko knjigovodstvo (inž. Suhadole). — 17.30: Domači zvoki (radijski komorni zbor in radijski orkester). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 20: Operetni mojstri (plošče). — 20.30: Klavirski koncert (Marta Osterc-Vallalova). — 21.15: Vesele pesmi (Mirko Premelj) ob spremljevanju harmonike (Avgust Stanko). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Slovenski radostni napevi (radijski orkester).

Ponedeljek, 17. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Od-

mevi z dežele (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Opoldanski koncert slovenske glasbe (radijski orkester). — 14: Poročila. 18: Zdravstvena ura: Zdravstveno stanje vajencev in vajenk (dr. Tone Krisper). — 18.20: Naši pevci (plošče). — 18.40: Slovenski delež v tujih kulturah: Umetniki (prof. Vilko Novak). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 20: Koncert: Ivan Trost — violina, prof. Anton Trost — klavir. — 20.45: Orkester Whitemana (plošče). — 21.15: Samospevi (Drago Burger, pri klavirju prof. Pavel Šivic). —

Torek, 18. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Poskočnice (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 18: Vsakemu nekaj (plošče). — 18.40: Gostinstvo in turizem (Jožko Sotler). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave (Fran Lipah). — 20: Koncert Orkestralnega društva Glasbene Matice. — 21: Naši zbori (plošče). — 21.30: Francoska glasba (radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. —

Sreda, 19. junija: 7: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Zvezde in zvezdniki (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Kvartet »Štirje fantje«. — 14: Poročila. — 18: Mladinska ura: a) Današnja mladina v šoli (prof. Bojc). b) Malo telesne vzgoje (Zor). — 18.40: Družinske doklade v delavski mezdni politiki (dr. Ciril Žebot). — 19: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.50: Uvod v prenos. — 20: Prenos iz ljubljanske opere (v I. odmoru glasbeno predavanje V. Ukmarija, v II. odmoru napovedi, poročila).

Četrtek, 20. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Vesele orkestralne točke (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Dueti harmonik (brata Goloba). — 14: Poročila. 18: Vsakemu malo (radijski orkester). 18.40: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 19.50: Deset minut zabave. 20: Bežigranski mladinski zbor. 20.45: Reproduciran koncert simfonične glasbe. — 22: Napovedi, poročila.

Petek, 21. junija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 11: Šolska ura: Kramljanje z mladino (Miroslav Zor). 12: Iz naših krajev in gajev (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Iz jugoslovenskih logov (radijski orkester). — 14: Poročila. — 14.10: Tedenski turistični pregled. — 18: Vzgojna posvetovalnica (Vida Peršuhova). — 18.20: Angleške, škotske in irske narodne (plošče). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. 19.50: Naš triglavski varstveni okoliš (dr. Anton Mrak). — 20: Ura skladb Čajkovskega (izvajali bodo Vida Rudolfova, prof. Pavel Šivic — spremljava in radijski orkester). — 21.30: Vesele pesmice (plošče). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Trio za flavto, violino in kitaro (Ivančič Avgust, Bernard Filip, Stanko Prek).

Sobota, 22. junija: 7: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Plošča za ploščo se v venček poveže. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Plošča za ploščo se v venček poveže. — 14: Poročila. — 17: Otroška ura: Hači-Brači in njegov balon (članice gledališča v Ljubljani). — 17.30: Med igrači (plošče). — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Pogovori s poslušalci. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura. — 19.40: Objave. — 20: Zunanje politični pregled (dr. Alojzij Kuhar). — 20.30: »Zbogom šola!« Pisan večer. Spisal Mirko Ljubič. Izvajali bodo člani radijske igralske družine. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Vse narodne sile morajo složno sodelovati

»V teh hudih trenutkih kličemo po slogi in složnem delu. Ko mine stiska, bomo imeli čas za svoje majhne notranje politične borbe.« piše »Narodni list« in nadaljuje:

»V teh hudih trenutkih terjamo vlado, ki bo predstavljala večino celotnega naroda. Ne gre za vprašanje, kdo bo minister in katera stranka bo bolj ali manj zastopana v vladi, temveč za to, da bo v teh trenutkih ves narod čutil povezanost z državo in državno upravo. Prenehati mora medsebojna borba vsaj v tej usodni dobi, ki jo zdaj preživlja Evropa.

Ali je zdaj čas za razpravljanje o tem, ali naj bo Vojvodina posebna oblast ali naj se pridruži kot celota Srbiji ali pa jo bomo razdelili med Srbijo in Hrvatsko? Ali je zdajšnji čas primeren, da se oglašajo Srbi v banovini Hrvatski za »narodno manjšino« ali da se odrekajo pravice Hrvatov-Bunjevcev v Bački.

Ne gre za to, kako bo sestavljena vlada in kdo bo v njej. Gre za to, da ta vlada zbere okoli sebe vse stranke in struje med Srbi, Hrvati in Slovenci, da se upostavi duhovni mir in polno zaupanje v državno upravo. Nam je potrebna vlada, v katero bomo imeli vsi zaupanje in v kateri bomo videli izraz našega duhovnega edinstva in nacionalne sloge. Potrebna nam je vlada, ki bo mogla zahtevati od nas vse, pa tudi največje žrtve.

Mi nismo strankarji. Potegujemo se za duhovno mobilizacijo našega naroda, za sve-